

Usuteadusline Ajakiri

Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi väljaanne

Vastutav toimetaja: O. Sild

VIII aastakäik

Aprill 1936

No 2

AKADEEMILINE USUTEADLASTE SELTS 15-AASTANE

Sisukord :

Lk.

H. B. Rahamägi, Jutlus AUS-i 15. aastapäevaks	33—38
Surnud liikmete mälestamine	38
O. Sild, Aktuse avasõna AUS-i 15. aastapäeval 22. IV. 1936	39—41
E. Tennmann, Kas teaduse ja usu vastuolu on õigustatud	41—48
Jaak Taul, Lambeth Quadrilateral	48—53
E. Hindrikson, AUS viimasel viiel aastal	53—57
Hugo Masing, Ärevad päevad AUS-is oktoobris 1931	57—60
E. Hindrikson, AUS-i tegevuse üksikasjaline ülevaade 1931—1936	60—68
O. Sild, „Usuteadusline ajakiri“ 10-aastane	68—69
O. Sild, „Oskar Virkhausi nimelise kapitali abiraha eesti soost usuteaduse üliõpilastele	69—71
AUS-i liikmete nimestik pro 1936. I.	71—74

Tartus, 1936

AKADEEMILINE USUTEADLASTE SELTSI KIRJASTUS

Usuteadusline Ajakiri

Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi väljaanne

Vastutav toimetaja: O. Sild

VIII aastakäik

1936

№ 2

Tões ja vabaduses.

Akadeemilisele Usuteadlaste Seltsile XV aastapäevaks

H. B. R a h m ä g i.

„Siis ütles Jeesus nende juutide vastu, kes tema sisse uskusid: „Kui teie minu sõna sisse jääte, siis olete teie tõesti minu õppijad ja saate tõtt tundma ja tõe teeb teid vabaks.“

J o h. e v. 8, 31. 32.

1.

Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi liikmetena ja sõpradena oleme täna siin oma alma materi pühas templis J u m a l a p a l g e e s.

Akadeemiline Usuteadlaste Selts pühitseb täna oma XV aastapäeva, ja selle asutajad, liikmed — nii tegev- kui ka toetajad —, ning sõbrad võtavad sellest osa ü h i s e p e r e n a.

Meie t ä n a m e siin Jumalat algatajate ja alguse eest; täname Jumalat külvajate ja külvi ning tehtud töö eest. Meie p a l u m e, et Jumal õnnistaks Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi väljaminemist möödunud ajajärgust ja sissetulemist uude ajajärku. Meie täname saadud osaduse eest isekeskis minevikus ja palume selle osaduse süvendamist tulevikus.

2.

Akadeemiline Usuteadlaste Selts oli mõeldud tema asutajate poolt k r i s t i i k k u d e usuteadlaste koondisena. Selleks peab tema ka edaspidi universitas litterarum Tartuensis'e juurde jääma. Usuteadus — *θεολογία* — jumalaõppus — algab ju sõna tõsisest

mõttes alles kristlusega. Usuteadlased on ka tänapäev ometigi otseses seoses Issanda Kristusega ja tema kirikuga, vaatamata sellele, kas nad seda kõigepealt peaksid ise tahtma või mitte tahtma.

Küll tähendab ju *θεόλογος* seda, kellel on *λόγος*, sõna, mõistlik, tark, selge sõna *περι τοῦ θεοῦ καὶ περι τῶν θείων*. Akadeemilises Usuteadlaste Seltsis, kus on koos *θεόλογοι*, võib siis olla üldiselt kõigelaiemas ulatuses, *λόγος*, sõna, *περι τοῦ θεοῦ καὶ τῶν θείων*.

Kuid õige, tõelik, selge sõna Jumalast ja jumalikkudest asjust on sel teoloogil, kes seoses on Jeesuse Kristusega kui oma Issandaga. Ka Akadeemiline Usuteadlaste Selts saab ja võib olla, kui ta vastab sellele oma ülesandele, millele on mõelnud tema alustajad ja edasiviijad, siiski ometigi kristotsentriline. Issand Kristus, kes on tee ja tõde ja elu, peab olema tema *α* ja *ω* algus ja ots.

3.

Miks see siis just nõnda peab olema? Kas Akadeemilises Usuteadlaste Seltsis pole ju koos usuteadlased, usundi-uurijad üldises mõttes? Või kas tema liikmete hulgas pole usundi otsijaid? Või koguni võiks arvata uue, omapärase või rahvapärase usundi loojad, uued prohvetid uue kuulutusega, mitte ainult uue usundi alalised, igavesed otsijad, vaid ka uue leidjad ja omajad?

Selge on ju küll, et kui Akadeemilises Usuteadlaste Seltsis peaksid olema ainult Kristuse õppijad, Kristuse jüngrid, siis peaksid nad Kristuse sõna sisse jääma. Õpilane, jünger, peab oma meistri, juhi sõnade ja juhatuste juurde jääma. Sel puhul saaksime meie täiesti aru kuulnud Kristuse sõna esimesest osast: „Kui teie **minu sõna** sisse jääte, siis olete teie tõesti **minu õppijad**.“

Kas on aga meil kui vaba universitas litterarum'i vabadel uurijatel — teoloogidel tarvidust just Kristuse usundi, ei, enam: Kristuse sõnade sisse kasvada, nendesse jääda, neis püsida? Ons meil vaja olla tõesti tema jüngrid, tema *μαθηταί*, tema üliõpilased, tema uurijad? Kuhu jääb siis tõde? Kuhu vabadus?

Kui vaba akadeemia vabad kodanikud teame meie, et meil on üks suur ülesanne: tõde otsida, tõde leida, tõde eneses kanda,

tõde esitada, tõde levitada, tõe eest võidelda, tõde maksma panna ja tõe eest surra. Kui usuteadlased ei pea meie mitte ilmaasjata tuult peksma väljaspool aega ja ruumi, vaid küll Jumalat, seda viimset, a ja o otsima, teda leidma, Jumala teid jälgima, vaadata ja kirjeldada, kuidas see minevikus tehtud, kuidas ka martüüriumi kaudu on teed rajatud, ning olevikus, eksistentsiaalsuses Jumala ja tema asjade eest seisma. Ei ole kristlik kirik kutsunud vaatlejaks ja nautijaks siia maailma; ei ammuigi ka meie usuteadlased, mänglejateks teaduse põldudel, küll tõsisteks töötajateks, elava Jumala otsijateks, leidjateks ja kandjateks siin maailmas ja just meie ajajärgus ning oludes.

Ons aga kõigeks selleks ka vaja Kristuse sõna sisse jääda?

4.

Ja!

Kristus ütleb selles mõttes oma kuulnud sõna esimesele poolele teise poole lisaks, sest kui ta algab: „Kui teie minu sõna sisse jääte, siis olete teie tõesti minu jüngrid“, lisab ta juurde: „ja saate **tõtt** tundma ja **tõde** teeb teid **vabaks**.“ Kristus kõneleb siin just vabale akadeemilisele kodanikule ja just ka tõetsijale usuteadlasele temale oluliselt tähtsatest asjadest: tõest ja vabadusest. Ta ütleb: ei ole teist teed tõele, kui tema sõna sisse jäämine, temasse uskumine, ning alles sel teel tõe tundma õppimine teeb meid vabaks.

Kas see kristotsentriline piiramine pole siiski mitte eesmärkide saavutamiseks ja vabade uurimis-meetodite tarvitamise takistuseks?

Ei!

Kristus kõneleb siin **viimasest tõest**, tõest *καθ' ἐξοχήν*, mitte üksikaspuhas millisest osalisest tõest. Viimase tõe järele igatseme ju ka meie, seda otsime ka meie. Viimane tõde on enam ja suurem kui meie. Viimane tõde on elav Jumalise, Esimene ja Viimne. Viimast tõtt ei leita ei diskursiivsel meetodil ega jõuta temani induktiivsel teel. Viimane tõde avatakse tõelt endalt ja meie elame seda läbi intuiitiivses, otseses kaemuses ja vastuvõtmises.

Seda tundsid juba niisugused suured ja selged tõe otsijad, kui seda olid kreeklased. Kuid iseäranis teadis seda **Kristus**. Tõde on kreeka keeles ju *ἀλήθεια*, sellega Viimse, Jumala mitte kinnikaetud olekut, *τὰ θεῖα μὴ λήθονται*, s. o. see mis viimne, mis täielik, terve tõde on avatud, ilmsiks saanud, ilmutatud. Issand Kristus on teadlik sellest, et jumalik *λόγος*, elu sõna, on temas *σὰρξ ἐγένετο*, lihaks saanud, ilmunud!

Selle pärast, ja ainult sellepärast ütleb tema: „kui teie minu sõna sisse jääte.“ Oleks tema kõnelenud kui mõni hommikuma despoot või juht, kes oleks omale poolehoidjaid tahtnud, oleks ta olnud osalise tõe leidja, siis oleks ta käskinud ja komandeerinud: „Õppijad, jääge minu sõna sisse!“ Nüüd aga ütleb ta: Kui teie mind usute ja minu sõna sisse jääte, siis saate tõtt tundma; *ἀλήθεια* — Jumal ise — ei ole siis mitte kinnikaetud, sest „mina ja Isa oleme üks; Isa armastab Poega ja on kõik tema kätte annud; kes mind on näinud, see on Isa näinud, ja see sõna, mis teie kuulete, ei ole mitte minu, vaid Isa sõna, kes mind on läkitanud (cf. Joh. ev. 10, 30; 3, 35; 14, 9; 14, 24). Kui veendvalt rõhutab ta nendele, kes armastasid au inimeste ees enam, kui au Jumala ees: „Kes minu sisse usub, see ei usu mitte minu sisse, vaid selle sisse, kes mind on läkitanud; ja kes mind näeb, see näeb seda, kes mind on läkitanud“ (Joh. ev. 12, 44).

Ja tõde teeb teid **vabaks!** Viimane tõde — Jumal ise.

Seda meie aimame, et tõde vabaks teeb. Sellepärast võitleme meie tõe eest.

Kuid ainult viimane, täielik tõde teeb inimese vabaks. Osaline tõde aga, kui meie selle juurde jääme ja seda rõhutame — Jumal ise hoidku, kui meie seda peaksime pealegi fanaatiliselt tegema — kui absoluutset ja viimast, sünnitab vaimlise ja hingelise häire ning tromboosi. Viimane tõde, Jumal ise, tahab omas pühaduses ja armastuses just sind ja mind. Ta ei taha poolikut olekut. Meie oleme ju Jumala poole loodud. Meie ei võigi ennem tõsiselt vabaks saada.

Ja ainult viimase tõe, Jumala enese poolt antud tõe sõna ilmutuse läbi tema Pojas, Jeesuses Kristuses, okaskrooniga tõekuningas, surmani teenivas armastavas meitris ja juhatajas õpime meie õiget pühitsetud vabadusosadust. Sest see Kristuse sõna tõde ja vabadus ei ole täis kibedust ja kahtlustamist, sallima-

tust ja Kristusele paremale ning pahemale käele tikkumist ja seal-olemise rõhutamist, küll täis armastust ja heldust, vennaarmu ning pühitsuselu. Ainult niisugusele tõsisele vabadusele viivast niisugusest viimasest tõest on meil Akadeemilises Usuteadlaste Seltsis kasu, sest: „Kui ma võiksin prohveti viisil rääkida ja teaksin kõiki saladusi ja mul oleks kõik tundmine ja kui mul oleks usk, nõnda et ma mägesid asemelt ära tõstaksin, aga mul ei oleks armastust, siis ei oleks minust ühtegi!“ (1. Kor. 13, 2). Ei oleks ka Akadeemilisest Usuteadlaste Seltsist ühtegi! Liikudes aga sellel alusel ja selles suunas on koguni osalisel tõe otsimisel ja tõe leidmisel õnnistus: „Meie näeme nüüd kui ühest peeglist mõistatuse viisi, aga siis palest palgesse. Nüüd tunnen mina poolikult, aga siis tunnen mina selgesti, nõnda kui ka mina olen ära tuntud. Aga nüüd jääb usk, lootus, armastus, need kolm: aga suurem neist on armastus“ (1. Kor. 13, 12. 13).

5.

Kui meie aga täna niisuguste mõtetega ja tunnetega pühitseme siin, meie auvääarse vana akadeemia pühas kaunis templis oma kalli Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi viieteistkümnendamast aastapäeva, siis tõtame üheskoos olla seesugune püha ja vaba akadeemia, kelle liikmetest kõneleb Friedrich Daniel Ernst Schleiermacher oma neljandamas kõnes religioonist neile haritlastele, kes seda põlgavad: nad ei ole mitte enam oma eneste orjad; preesterliku elu läbi kuulutavad nemad usu vaimu; igauhe elu on korraga tegelik ja vaatlev; üheskoos on nad preestrite akadeemia, sõprade koor, vendade selts; nad ei ole mitte enam ainult inimesed, vaid ka inimsus; enesest välja astudes, enese üle triumfeerides on nemad teel tõelisele surematusele ja igavikule.

Selles mõttes ütlen ma teile, kui kaasvõitleja kaasvõitlejatele, vend vennale: **Jäägem Kristuse sõna sisse! Uskuge temasse!** Meie oleme siis tõesti tema õppijad. Meie saame igavest, viimast tõtt tundma. Ja see tõde teeb meid vabaks. „Kui nüüd Poeg teid vabaks teeb, siis olete teie tõesti vabad“ (Joh. ev. 8, 36).

Küsin lõpuks sellesama suure teoloogi mõttes: Kas olete teie midagi ülivamat leidnud mõnel teisel inimliku elu alal või mõnes teises tarkuse koolis, siis ütelge seda ka mulle,

kallid kaasvõitlejad. Mis minule pühaks tõeks ja tõelikuks vabaduseks — seda ütlesin mina uuesti teile tänasel meie Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi XV aastapäeval siin armsas kodusel alma materi pühas templis, kuhu meie ühise perena oleme kogunenud Jumalat tões ja vaimus kummardama, teda tänama ja paluma. Aamen.

H. B. R a h a m ä g i.

Tallinna Toom,
Quasimodogeniti pühapäeval
1936. aastal.

Akadeemiline Usuteadlaste Selts mälestab surma
läbi lahkunud liikmeid:

praost

Johann Nathan Aunverdt

† 1. V 1927

stud. theol. **Hermann Ahas**

† 27. VI 1927.

stud. theol. **Hans Jäärats**

† 10. II 1929

prof. dr. phil. et. cand. theol.

Peeter Siegfried Nikolaus Pöld

† 1. IX 1930

stud. theol. **Friedrich Voldemar Vann**

† 4. IV 1931

prof. emer. dr. phil. et. theol. h. c.

Matthias Johann Eisen

† 6. VIII 1934

Jenny Leidig

† 18. VI 1935

Aktuse avasõna AUS-i 15. aastapäeval 22. IV 1936.

O. Sild.

Iga 5 aasta tagant kogunevad AUS-i liikmed ühes oma ligemate külalistega S-i aastapäevale suuremal arvul ja innul, kui see ehk muidu toimub. Kahjatseda võiks, et võimalik pole meil aastapäeva pühitseda ajal, kus ka ülikooli lõpetanud tegevliikmeid suuremal arvul Tartus viibib, nagu näiteks jaanuaris. Aga samuti nagu üksiku isiku sünnipäeva ju muuta ei saa, nii on lugu ka S-i sünnipäevaga, S-i aastapäevaga.

Viie aasta tagant pühitsetavail laiendatud ulatusega aastapäeval viibivad loomulikult meie mõtted peaaesjalikult vaid viimase 5 aasta sündmustel. Nii vaatame ka käesoleval aastapäeval peaaesjalikult tagasi S-i viimase 5 aasta sündmusile ja elule.

Neist viimastest paelub meie tähelepanu eriti S-i ümberkorraldus puhtteaduslikuks seltsiks uue põhikirja alusel. Teadusliku töö nõue ei puudunud ka varem S-i põhikirjas, kuid esiplaanile nihkusid, mida kauem, seda enam intiimorganisatsioonidele omased taotlused. Osalt oli see tingitud sellest, et usuteaduskond meelega oli jätnud S-i juhtimise täiesti üliõpilaste hoolde, et viimased õpiks ja harjuks ise S-i asju ajama ja S-i ülesandeid täitma. Õppejõud, eriti dekaan, pidid neile vaid nõuandjateks olema. Kuid pika peale selgus — mis ka täiesti loomulik —, et üliõpilased saavad paremini toime intiimorganisatsioonidele omase tööga kui produktiivse, loova teadusliku töö korraldamisega ning harrastamisega ja selle tagajärjel laskuvad ikka enam intiimselti tasemele. Vastavalt asutati ülikooli lõpetanute poolt AUS-i vilistlaskogu. Ei puudunud ka mõningad lahkkelid ja teravnevad isiklikud vahekorrad. Kuna aga see Selts meil on ainukene eesti usuteadusline selts, igasuguseid intiimorganisatsioone meil aga on rohkesti, ei võidud hästi loobuda produktiivse, loova teadusliku töö nõudest. Otsiti uusi teid, kuidas S-i tööd produktiivsemaks muuta, mõeldi toimkondade asutamisele, viimaks S-i ümberkorraldusele ja põhikirja muutmisele. Põhikirja muutmise küsimus võeti toleaege S-i esimehe, praeguse piiskopi Rahamäe poolt S-i ühendatud vilistlaste ja tegevliikmete koosoleku päevakorda 25. I 1933. Põhikirja muutmise poolt toodi muuseas ette, et peab võimaldama usuteadusest huvitatuile kaasa töötada,

tuleb töösse tõmmata tegelikke kirikutegelasi ja ülepea „intensiivistada tööd“. Eriti vilistlaskogu liikmete soovil lükati küsimuse otsustamine edasi, S-ile jäetakse aga nähtavasti vahepeal vaba talitamisvõimalus. Üldkoosolekul 15. II 1933 võetakse vastu uue põhikirja kava, mis kinnitatakse ülikooli nõukogu poolt 28. märtsil 1933. aastal. Sellest informeeritakse siis 24. I 1934 ühendatud vilistlaste ja S-i liikmete koosolekut. Põhikirja kohaselt muudetakse S-i korraldus. Põhimõttelikult jäetakse välja korraldused ja kombed, mis omased vaid intiimorganisatsioonidele. Ka vilistlaskogu likvideerub 1935. a., kuna ülikooli lõpetanud nüüd ka tegevliikmeteks võivad olla. S-i vastutavaks esimeheks on üks õppejõududest (eriti dekaan). Asutatakse õppejõudude juhatusel seisvaid teaduslikke toimkondi, mis teatavat teadusharu harrastavad. Peetakse referaate valitud ainetel või toimkondade töötulemustest. Antakse välja „Usuteaduslist ajakirja“, kirjastatakse populaarteaduslikke raamatuid.

Sunduslik referaatide pidamine tegevliikmeks saamiseks on kaotatud. Selle asemel soovitatakse tungivalt noortele liikmetele asuda tööle kõige pealt praktilistesse toimkondadesse, nagu „Ajakirja talitusse“, „Kirjastustoimkonda“ talitusse, „Peotoimkonda“, „Tegeliku vagaduse toimkonda“ jne.

Seltsi ümberkorraldusega puhtteaduslikuks seltsiks on teatavas ühenduses teine väga tähtis toiming viimase 5. a. jooksul, see on Usuteaduskonna poolt „Usuteaduslise Ajakirja“ üleandmine AUS-ile.

Üleandmine toimus sel põhjusel, et AUS-il on väljaandmiseks tarviliku majandusliku toetuse hankimine hõlpsam, kui see oli usuteaduskonnal. See ajakiri on asutatud usuteaduskonna poolt 1926. a. Seega „Usuteadusline Ajakiri“ saab sel aastal 10 aastaseks, kuigi ilmunud on seni 8 aastakäiku (selle aasta lõpuni): See 8. aastakäik on 4., mida seni AUS on toimetanud. Ligemalt sellest ajakirjast ja ta tähendusest leiame sellele aastapäevale pühendatud numbri teisest kohast.

Mainime veel vaid seda, et vastavalt uuele põhikirjale ja S-i ümberkorraldusele tuli välja töötada ka uus kodukord, mis nüüd S-i liikmetele trükitult on kätte saadetud või kätte saadetakse.

Öeldule tagasivaadates võiksime tähendada, et meie Selts, arvestades tema eluiga asutamisest saadik, kuulub küll vanemate aka-

deemiliste seltside hulka meie ülikooli juures, kuid puhtteadusliku seltsina, sellekohase uue põhikirja alusel, töötab ta vaid mõni aasta. Meie oleme seni õieti veel ainult seda aparaati tema üksikutes osades püüdnud korraldada, mille kaudu ja mille abil peab toimuma AUS-i produktiivne, loov teaduslik töö.

Siiski, minu arvates, ilmneb selles töös, kõigi puuduste peale vaatamata, üks rõõmustav joon. See rõõmustav joon seisab selles, et AUS kui niisugune, tervikuna võetult, oma töös on teadlikumaks ja iseseisvumaks saamas. Majanduslikus suhtes oleme muidugi suures sõltuvuses Ülikooli abist, Usuteadlaste konverentsi toetusest, toetajatest liikmetest jne.

Kuid teaduslikus töös kasvab, näib mulle, nende S-i liikmete arv, kes sellest tööst osa võtavad ja selles töös teadlikumaks saavad. Selleks tarvitseb vaadelda „Usuteaduslike Ajakirja“ artikleid ja nende kirjutajaid, referaatide pidajaid, seni kirjastatud toimetisi jm. Meie leiame nende teaduslike töötajate hulgas ka nii mõne üliõpilasegi ja igatahes on viimasel ajal ajakirja artiklite ja referaatide kirjutajad, kui ma ei eksi, kõik AUS-i liikmed. See ei tähenda muidugi, et meie välist abi ei soovi, vaid ainult seda, et meie ka ilma selle abita peame jõudma oma tööga valmis saada, kui see abi tulemata jääb.

Tulevikku vaadates soovime, et järgneva 5 aasta jooksul see rõõmustav joon, millest rääkisin, ikka selgemaks kujuneks, et teadusliku töö tulemused üha kasvaksid ja see kasvamine avalduks ka „Usuteaduslikes Ajakirjas“, Toimetistes ja kogu meie usuteadlaste peres.

Kas teaduse ja usu vastuolu on õigustatud?

E. Tennmann.

Vaenulist vahekorda usu ja teaduse vahel ei tuntud Egiptuses, Iisraelis, Assüürias, Babüloonias, Indias, Hiinas ega kuskil mujal peale Kreekamaa. See terve probleem või problemaatika on päritud ainuüksi Kreeka pinnalt. Sealtsamalt pinnalt, kus usu arengus etendas suurt osa Hoomeeri aegne usu ratsionaliseerimine ja kus sellest hoolimata viis sajandit hiljem lopsakalt õitsesid müsteeriumid. Ometi ratsionaliseerimise vili ja müsteeriumide saadus voolas ühte kõrgelennulisse platonismi, sellega suurepäralisse sünteesi. Plaatost põlvenev gnostitsism ei tähenda mitte usu

(πίστις) halvaks panemist teadmise (γνώσις) kõrval, sest γνώσις tuntus, mida gnostikud Plaato järglastena kõrgemale seadsid lihtsast usust, ei olnud mitte ratsionaalse mõistuse saadus meie aja vaimus, vaid ka emu se vili. Isegi Aristoteelse „teooria“ ei ole mitte see kõhetu teooria, mida Goethe halliks tunnistas, sellega alaväärtuslikuks. Vaid Aristoteelse teooria on õndsaim nägemus. Nõnda ei saa meie Aristotelest mitte täie õigusega viimase sajandi positivistide ja empiirikute seadusepäraseks esiisaks lugeda. Selleks on tal veel liiga palju müstilist ollust juures. Sellepärast ongi õpetlik küsida, kust vastuolu usu ja teaduse vahel pärit on, niihästi ajalooliselt kui põhimõtteliselt. Kreeka filosoofia müstilistele kalduvustele vaatamata on Kreeka siiski ainukene pind, mida selle probleemi kodumaaks saab pidada.

Kreeka ratsionaalne kriitiline vaim oli ju ka sofistide ja ateistide mõtteilma looja. Ateistiline kriitika, mis vastab meie aja positivistide ja materjalistide eeldustele, ei ole aga mitte terves ulatuses kahjulik usule, pealegi ristiusule, vaid ainult projektiivsetele usutüüpidele, milliste suhtes selle seisukoha kriitiline osa ainult märki tabab. Panteismi ja kristlust ei saa aga see seisukoht kuidagi tabada, sest et tema argumendid selleks ei küüni. Õnnetuseks on niihästi mõtteteadus kui usuteadus usundtüüpide küsimuse ja tüüpide vastavad astmed, alates Jumala kujutluste ja mõistetega, niivõrd hooletusse jätnud, et apologetilistes huvides, mis sageli seltsib fanatismiga, ei võeta vaevaks analüüsida teoloogia kandvaimat mõistet, Jumala enda mõistet ning kujutlust ja temasse suhtuvat usku. Selle puuduliku olukorra juures kujuneb lugu nii, et ei seisa vastamisi usk teadusega, vaid usk usuga ja teadus teadusega, mille juures vahetatakse kord usku teadusega ja teinekord teadust usuga. See tähendab, et ei märgata, kui palju teadus igal juhul segatud on usuga ja usk teadusega. Ja päris paratamatult, sest et mõlemad pole muud kui inimese hinge funktsioonide tulemused.

Uuemal ajal on jälle kalduvusi esinenud usu nimel, teadust täielikult eitada, usku absoluutselt mõtlemisest eraldada ja lahutada kui tundeelu eesõigust, teda mõistusele vastuseada kui irratsionaalset nähet, kui isiklikku elamust või kogemust elu määravaks ja ka mõtlemist valitsevaks seisukohaks teha. Irratsionaalsuse nimel on müstilised tendentsid suurt hoogu saanud. Need liikumised on eriti tänuliku pinna leidnud Saksamaal maailma-

sõja kaotuse tagajärjel. Müstika kohta on mitmelt poolt leitud, et see nn. usuline süvenemine sammu peab mingisuguste suuremate põrutustega, languse aegadega, kokkuvarisemistega, kestvamate raskustega. Selle järele ei peaks meil põhjust olema säärase vooludega ja liikumistega kaasa minna. Praegune Saksamaa võtab poliitiliselt uuesti hoogu ja on isegi kirikuelu muutnud agressiivseks. Imelikul kombel aga levinevad müstilised irratsionaalsust harrastavad liikumised otse epideemiliselt edasi ka sinna, kus ei peaks selleks olema ei poliitilisi ega majanduslisi väliseid põhjusi.

Meie oludes on need seletatavad usuliste nakkushaigustena, mille juured ulatuvad Saksamaale ühest küljest, teisest küljest aga vähem tunduvalt ka idasse. Nõnda et meie kahe suure rahva vahel nagu ei tohiks sarnastest erakorralistest nähetest puutumata jääda. Nõnda ei ole meie probleem sugugi mitte paljas teoreetiline küsimus, vaid väga oluline päevaküsimus meie rahva vaimuelus, mitte ainult kiriklikult, usuliselt seisukohalt, vaid päriselt vaimu tervishoiu seisukohalt rahvuslikus ulatuses. See tähendab, et midagi on kordumas, millest kord üks eesti arst kirjutas pealkirja all: „Meelehaigus eesti rahvalaual“.

Ei ole sugugi loomulik, et eesti rahvas, kes maailmasõja tagajärjel saavutas sajandite kestel hellitatud lootuse täitumise, et see sama rahvas nüüd leiaks õige aja olevat anduda haiglastele kalduvustele. Selles mõttes ja selle praktilise tähendusega saab meie küsimus väga olulise sisu. Meil ei ole siin tegemist enam palja vaidlusega usu või teaduse eelistamise või eesõigustamise pärast. Meil ei ole esiotsa teadus mitte toreduse tagaajamiseks lihtsalt teaduse pärast, mis kujuneks mõne õpetlase isiklikuks mõnuks. Aga ka usk ei ole mitte selleks, et mõni haiglane võimutsemise iha enast maksmapaneks vaimu nõrkuse säilitamiseks tundeliste olluste keskel ja haiglaste kalduvuste levitamist taotleks normaalsuse nimel. Nii paistab meil aeg olevat tõsisemat tähelepanu pöördma sarnastele küsimustele.

Pole ju teadmata, et apologetide ajast peale vastuolu usu ja teaduse vahel on kiriku isadele ja kiriku juhtidele ning kogudustele, eriti tema haritud liikmetele palju tuska teinud. On teada, missuguse ägedusega Martin Luter mõnikord käsitles teadust tükis Aristotelesega, kuna Melanchton Aristotelese jälle teoloogi-

asse sisse poetas. Kõige uuemal ajal on Werner Elert suure raamatu avaldanud pealkirjaga „Der Kampf um das Christentum“, 1921. a. Selles raamatus tahab autor näidata, et XIX sajandi algusest peale ristiusk on alati olnud kaotaja osas, nii pea kui ta on lähenenud teadusele ja kultuurile. Sellest teeb Elert järelduse, et ristiusu õige koht on teatud kauguses (diastaasis) kultuurist ja teadusest. Niisuguse arusaamise juures peaks usuteadus üldse kui tervik olema loomuvastane ja usuvastane nähe, mida tuleks usu pärast ja usu huvides kaotada. Siis jääks puhas selge usk järele, millel ei ole mingit teadust ega mingit mõtet peale seisukoha tõestamise vaeva „teaduslikul kujul“. Oleks teostatud suur ideaal, millel poleks mingit elulist väärtust.

Seepärast tuleb küsimus täpsemalt formuleerida: kas teadus ja kultuur, millega usu nimel vahekordi lahendatakse, on tõeliselt ühtlased mõisted. Teisest küljest tuleb küsida, kas usk, millest kõne on, on ühtlaselt ja selgelt võetud isegi ristiusu olemuse kohta? Puhta kristluse kohta on terve rida mitte sobivaid tõlgitsusi olemas. Kultuuri kohta ei tarvitse sugugi öelda, et ta iseenesest usuvastane on, vaid suur osa praegust kultuuri kannab eneses primitiivse usundi elemente ja on sellepärast vastuolus ristiusuga. Teine osa kultuuri on ratsionaalse tehnika saadus ja võiks seista ainult usu teenistuses, nagu tehnik kuskil peremees ei ole, vaid ainult sulane.

Pöördudes aga hingeelu vaatlemisele, peame juba saksa romantikutele ja nende kaasaegsetele etteheiteid tegema, et nad „südame“ ja „pea“ vahekorra nii teravaks ajasid, nagu oleks siin vaenlastega tegemist. Teadusel on eeskätt mõtlemisega, puhta mõtlemisega tegemist ja loomulik on, et ei ole teaduslik iga pisi-asja otsekohe tuletada Jumalast. Säärasel korral oleks terve tehnika usuvastane. Kõige usklikum inimene ei tohiks maja ehitada, kui mitte Jumal ise ei laoks palki palgi peale ja telliskivi telliskivi peale. Mõtte tegevus ei arene aga ilma tahtmise ja liikumise funktsioonita.

Et usuelu peetakse ainuüksi tundeelu küsimuseks, on ka ränk eksitus. Just nõudlikum arusaamine usuelust pretendeerib tervet hinge usuelule. Ja mitte ainult tunde funktsiooni. Otse võõrastav on, kuidas fanaatilised usuelu kaitsjad usuelu piiravad ja kitsendavad sellega, et koondavad tema ulatust ainult ühele hinge funktsioonile.

Niisama võorastav on, kui õpetlaste hulgas teadusena tunnustatakse maksvaks mõnel pool ainult seda, mis sobib positivismiga, teisel pool ainult seda, mis sobib idealistilise maailmavaatega. Sellest näeme, et tõepoolest ei teaduse ega usu asjus ei ole ühtmeelt ega ühtlast arusaamist eelduste ja aluste suhtes. Sellegipärast oleme tänulikud vanadele kreeklastele, et nad selle küsimuse alused on rajanud. Mitte et mingi kultuurijoovastus põhjustaks kreeklaste tunnustamist. Vaid kui tahame küsimust õieti seada, siis peame küll tema pöörama nii: kas usundite kõrgem ja ületamatu aste — kristlus — sobib sellise kultuuriga, mis on pärit madalamailt astmeilt või sellisega, mille elemendid taotlevad kristlusele võõraid sihte? S. t. õige kristlus elab praegu kõrvuti temale võõrahingelise kultuuriga ja see kristlus tahab ja suudab oma tegeliku viljana, millest teda peaks tundma, ilmutada omapärast tõeliselt kristlikku kultuuri. Mispärast peetakse kristlust üldse teise ilma nähteks, lähtudes kristlusele võõrast dualismist ja lükates edasi kristlikkude ideaalide teostamist teise ilma ja kaugemasse aega? Kristliku kuulutuse järele pidi Jumala isiklik kuninglik võim ligi olema, „seespidi teie sees“, s. t. otsekohe teostatav, ainult äratatav, et olla täitsa valmis, nagu unest ärkanud täiskasvanud inimene igal hommikul voodist tõuseb täiskasvanuna.

Säärase käsitlusega on ristiusk uuesti moonutatud või segatud projektiivsete usundi tüüpidega nii suurel määral, et tema tõeline omapärane olemus täitsa varju jääb. Apologeetiline huvi usu kaitseks ei ole enam mitte ristiusu apologeetika, vaid projektiivsete usundite apologeetika. Ja see on täitsa arusaadav, sest projektiivsete usundite elemendid, alates Jumala kujutlusega, ei seisa mitte kooskõlas kultuurilise arenemise ratsionaalsete ollustega. Nõnda on meil apologeetikas algusest peale tegemist väga suurte arusaamatustega. Tegelikult kaitstakse hoopis teisi asju, kui öeldakse kaitsvat, ja kaitstakse hoopis teiste vaenlaste eest, kui ristiusul olemas on. Sinna juurde segavad endid kõrvalised elemendid kuni ebanormaalsusteni, milliste jaoks terve see usuline kaitsetegevus on ainult ettekääne. Iseäranis silmatorkav apologeetika suhtes on, kui kaitstakse irratsionaalsust, et sedagi püütakse teha ratsionaalsete, intellektuaalsete vahenditega.

Selgub, et põhjanevate kujutluste ja mõistete hooletusse jätmisega on tekkinud niipalju segadust, et lõppude lõpuks tuleb

uusi analüüse ette võtta: missugust usku nähtakse teaduse vaenlasena ja missuguse teaduse vaenlasena? Usundtüüpide liigitamisel tuleb kõrvu seada ka teaduse tüüpide ja nende maailmavaatelistel alustel liigitamine. Ei saa ju mitte ristiusku kaitsta terve kultuuriajaloo ees, kui kultuurilooline minevik ei ole sugugi ristiusule kallale tunginud ega ole ühtlane. Ei ole ka õige ristiusu kaitse nime all kaitsta kartuse- või seaduseusundit, mille elementide säilitamine ei ole mitte teaduse, vaid kirikupoliitika huvides väga mitmel pool ja on sama kaheteraga asi nagu järjekindel tervishoid, mis võiks arstide leiva ära võtta, või sellised majanduslikud olud, mis võimaldaks kõikidele inimeseväärilise äraelamise ja vähendaks panga krediitide läbikäiku.

Heidame lühikese pilgu usundtüüpidele ja neile vastavaile kultuuriastmele, siis ei ole kartuseusundi astmel mingit vastuolu omaaegse ja omaastmelise kultuuriga. Samuti ei ole seaduse usundil mingit vastuolu temale vastava kultuuriga. Kuid mõlemas on vastuolude idud. Kartuseusundis on kooskõla jumalaga või vaimudega ainult niikaua olemas, kui käsi hakkab materjaalselt hästi käima. Seaduseusundis on hingeline kooskõla olemas niikaua kui jumalikud töötused ja ähvardused täituvad seaduse täitmise kohaselt. Et aga seda ei ole ja just need, kes jumalikku seadust pidada tahavad, kergemini kahju saavad, toob usulise kriisi ja suurendab kuristikku uskliku ja Jumala vahel, etendades ühtlasi puht usulist ratsionalismi nagu kartuseusund etendab ohvri ja maagia tehnikat. Sellega on ratsionaalsus pärit nimelt usuliselt pinnalt. Usulised elamused ja eesmärgid on esimesed põhjused, mis inimese mõtlema, tahtma ja küsima panevad ja lahendusi otsima. Nõnda on siis ka teaduse ja kultuuri alguse asupaik täitsa usulisel pinnal. Et nad enam ja enam vabanevad ühtlasest puhtusulisest mõtlemisest, ei ole mitte lihtsalt usule kahjuks arvata, vaid ainult usundi alamaste astmete kahjuks, milliste säilitamine ei ole sugugi kõrgemate astmete huvides. Kui aga kõrgematel astmetel mõeldakse, et truudus Jumala vastu selles seisab, et igal hetkel ja igal sammul Jumala nime mees kantakse ja kõike tema loomisega seletatakse, siis avaldub selles kõige primitiivsem Jumala kujutus, kus on tegemist despootilise jumalaga. Ainult selle vahega, et see moodsam jumala absoluutsus on veel absoluutsem kui ükski kartuse jumala absoluutsus.

Panteistlisel tüübil, mille tendents on täieline ühtumine ainsa

printsiibiga resp. Jumalaga, lõplikult kaovad kõik vahed uuesti ära ja lõpujaam on ainuüksi Jumala olemine kõiges, ilma et tema kõrval midagi muud saaks olla. Panteism otse neelab kõik vastuolud ära, koondades lõppude lõpuks kõik ühte indifferentseerumata kõiksusesse. Alles kristluses on meil tegemist Jumalaga, kes ei neela ega hävita oma lapsi ja ei saagi seda teha, sest et ta ise moodustab nende olemise tuuma ilma ruumilise, ajalise alguseta ja lõputa, Jumalaga, kes ei esine inimese suhtes mitte hoolimatu tujuka despoodina ega leppimatu kättemaksjana kui seaduseandja, vaid enese olemise sisemise seadusega kui vaimlise paratamatusega. Isiklikus teadvuses juhib ta neid nõnda, et nende olemasolu hädaohtu sattumisest ei saa üldse kõnet ollagi.

Inimese hinge struktuur on niisugune, et isikuteadvusel, jumalateadvusel ja hinge funktsioonidel on igalühel oma kvalitatiivne osa, nagu meelte tegevusel ja ihulikkudel elunditel, kus tööjaotus kvalitatiivse puhtusega on läbi viidud. Peame funktsioonide kvaliteedi puhtusest kinni, analoogiliselt nägemisele ja kuulmisele, siis ei ole mingit segadust karta. Mõtlemine kui tuntuse funktsioon on niisama tarvilik kui tundmuse-elu. Et tundmuse-elu ei ole mõistus, ei ole põhjust teda teha mõistuse vastaseks või irratsionaalseks ja tervet maailma jagada kahte ossa: ratsionaalsesse ja irratsionaalsesse ossa. Ei ole ka põhjust Ernst Troeltsch'iga sattuda teise äärmusse ja taotleda irratsionaalsuse ratsionaliseerimist, mis on päris võimatu ja täitsa loomuvastane. Tõeliselt usk, täpsemalt usund (religioon) ei ole ainult tundmuse funktsioon, vaid terve isiku suhtumine Jumalasse või tema surrogaati kõigi funktsioonidega. Põhimõtteliselt on meie probleemi tekkimine ainult pingutatud, kunstliku loomuvastase vastuolu saadus ainult kahe hingelise funktsiooni, mõtlemise ja tundmuse vahel. Niipea kui meie selle kunstliku pingutuse kõrvale jätame ja nende kahe funktsiooni kõrvuti elamise õigeks, tarvilikuks ja loomulikuks tunnistame, nagu ta tõesti on, on meie probleem päevakorralt lõplikult kadunud, sest et tema tekkimise ekslik alus on kõrvaldatud ja mingit apologetikat irratsionaalsuse kaitseks ei ole tarvis. Sest kui kõik ratsionaalne ei ole, seepärast veel kaugeltki irratsionaalne ei tarvitse ega saa olla.

Et tundeelul väga tähtis osa on, näeme sellest, et tema on tõeline otsustaja kõigis asjus, ka mõistuse asjus. Mõistus ise töötab ka ainult tunde-tahte ülesandel. Aga tunne-tahe areneb

oma maitsekuses ja otsustamise võimes ühes tuntusega.

Lõppude lõpuks kuulub ka tunne-tahe isikule, kelle tahte väljendaja ta on mõnu- ja norutundes, seepärast ilma sõnadeta, küll aga keele ja miimika alusena.

Koguni teine mõte on apologetikal ja irratsionaalsusel, kui on tarvis kaitsjat usu- või kirikupoliitilistel püüetel, siis maksab kuulus sõna: „Otstarve pühendab abinõu“, ja irratsionaalsus ei põlga siis ka ratsionaalseid vahendeid, et ennast aga maksma panna. Ta võib sarjata tehnikat, sõites ise luksusrongis, mida ta ei ole leiutanud ega organiseerinud, sest et see on ratsionaalne. Lõppude lõpuks on irratsionaalsus kui mõiste samuti kui ime mõiste mõeldav ainult ratsionalismi eeldusel, sest ilma ratio'ta ei oleks ka tema vastast olemas. Kui irratsionalismil peaks korda minema mõistusest võitu saada, siis oleks ta ka ise õnnetu kaotaja. Seepärast võib ratio kui targem järele anda ja naeratades pealt vaadata irratsionalismi rabelemist.

Lambeth Quadrilateral.

J a a k T a u l.

Eesti Evangeeliumi Luteri usu kiriku piiskopi külaskäik Canterbury peapiiskopile on esmakordne meie kodumaa kiriku ajaloos, kus eesti kiriku ametlikud esindajad pidasid läbirääkimisi nende kirikute lähendamise võimaluste üle anglikaani kiriku esindajatega.

Käesoleva kirjutise ülesandeks ei ole nende läbirääkimiste hindamine, ka mitte tulemuste käsitlemine, vaid ainult nende aluste esile tõstmine, mis on välja töötatud 1888. a. Lambeth konverentsil kirikute uuesti-ühendamise küsimuses ja nimetatud Lambeth Quadrilateraliks.

Lambeth konverentside mõte on tekkinud möödunud sajandi keskel Kaanadas, kus 1865. aasta provintsiaalkirikute sinod avaldas soovi töötada kirikliku kontsentratsiooni suunas. Nimetatud mõtte võttis omaks tolleaegne Canterbury peapiiskop lord L o n g l e y, kes kutsus juba 1867. aasta septembriks vastavate kirikute piiskopid ühiseks nõupidamiseks Lambeth paleesse Londoni ¹⁾. Esimesest konverentsist võttis osa 76 peapiiskoppi või piiskoppi ja

---

¹⁾ Lord Davidson, The six Lambeth Conferences, 1867—1920.

see kestis ainult kolm päeva. Kui jälgida neid otsuseid, mis sel-
lel konverentsil tehti, siis kannavad need rohkem organisatoorset
laadi. Ühtlustatakse enam-vähem piiskoppide valimise kord, mää-
ratakse piiskopkondade piirid ja kõneldakse pikalt sinodaal-koos-
olekuist. Samuti otsustatakse pan-anglikaanide piiskoppide koos-
olekuid korrata umbes iga kümne aasta järele Canterbury peapiis-
kopi palees Londonis, kust tulenebki nimetus Lambeth konve-
rents.

Järgmine peeti sama peapiiskopi juhatusel 1878. aasta juulis,
kestvusega neli nädalat. Sellest võttis osa juba 108 peapiiskoppi
või piiskoppi, neist paljud ülemkoja liikmed ja sellepärast oman-
das juba see konverents suure usulis-kõlbla tähenduse ning haaras
anglikaani kiriku juhtimist. Saksa vaade²⁾ püüab selles näha
ainult usulis-kõlblat mõju, eitades selle normatiiv-seadusandlist
tegevust. Eksitakse ainult selles, et Inglise kirik on tänini vaba
niisugusest seadusandlusest, nagu seda on Saksa ülemkonsistoo-
riumid või konsistooriumid. Teine Lambeth konverents näitas
oma tugevat seismist autoriteeti, mis igal järgneval aastaküm-
nel on kasvanud.

Kolmanda konverentsi, mis käesoleva kirjutise seisukohalt
tähtis, kutsus kokku ning juhatas Canterbury peapiiskop lord
Benson 1888. aasta juulis, millest võttis osa 145 peapiiskoppi või
piiskoppi. Selle konverentsi aruandeis kõneldakse juba Angli-
can Communion harudest, mainides Skandinaavia, Vana-Katoliku
ja Hommikumaa kirikuid. Siin on esmakordselt toodud kindlad
alused kirikute uuesti-ühendamises, mis on tuntud nimetuse all:
Lambeth Quadrilateral.³⁾ See koosneb neljast põhi-
normist:

1. P ü h a K i r i: Vana ja Uue Testamendi püha kiri sisal-
dab kõike seda, mis on vajalik õndsuseks ja mis on usu
ülimaliks normiks ning seaduseks.
2. U s u t u n n i s t u s: Apostlik usutunnistus on nagu risti-
mise sümboliks ja Niikea-Konstantinoopoli usutunnis-
tus on nagu ristiusu küllaldaseks avaldiseks.
3. S a k r a m e n d i d: Kristuselt endalt on seatud kaks sak-
ramenti, ristimine ja püha õhtu-söömaaeg. Viimane

---

²⁾ Religion in Geschichte und Gegenwart² art. „Lambeth-konferenzen“.

³⁾ The Basis of Reunion According to the Lambeth Conference, p. 1.

toimub täpselt Kristuse püha õhtu-söömaaja sisseseadmise sõnadel ning tema poolt seatud elementidel.

4. **Episkopaat:** Ajalooline episkopaat, mille valitsemise meetodid on kohandatavad rahvuste ning rahvaste erinevaile vajadusile, kes on kutsutud Jumala poolt tema kirikusse.

Neljas Lambeth konverents, mida juhatas sama peapiiskop, oli 1897. aasta juulis 194 peapiiskopi või piiskopi osavõtul. See ei muuda Lambeth Quadrilaterali, vaid kinnitab uuesti ning põhjendab, miks Anglican Communion ei saa enam rohkem järeleandmisi teha. Põhjusest mainitakse kahte:

- a) et nende kätte on usaldatud katolik ja apostlik pärandus Issandalt endalt ja seda mitte üksi neile, vaid kogu inimsoole,
- b) et nemad ei ole õigustatud asetama uusi tõkkeid enda ja vana ajalooliste kirikute vahele. Nad ei saa käest anda neile Jumalalt usaldatud tõdesid, sellepärast et nemad tunnevad, et säärane teguviis tooks endaga kaasa suurt kaotust, isegi mille ulatust ei osata ette näha.

Viies konverents peetakse peapiiskop lord Davidsoni juhatusel 1908. aasta augustis 242 peapiiskopi või piiskopi osavõtul. See konverents tegeleb rohkem majanduslikkude ning sotsiaalsete küsimustega ja alles aruande lõpupeatükes kõneldakse Anglican Communioni organiseerimisest.

Kirikute uuesti-ühendamise aluste küsimustes tuleb 1888. a. konverentsi kõrval tähtsamaks pidada kuuendat Lambeth konverentsi, mis peeti peapiiskop lord Davidsoni ja lord Temple juhatusel 1920. aasta augustis 252 peapiiskopi või piiskopi osavõtul. Kirikute uuesti-ühendamise vajalikkuse põhjendusena tuuakse ette kaaluvaid väiteid:

- a) Uuesti-ühendamine on vajalik nende võimaluste pärast, mille ees ligemas tulevikus seisab Kristuse kirik,
- b) et anda ühist ning ühtlast tunnistust mitte-kristlikule maailmale,
- c) et tagajärjekamalt teha misjonitööd maailma rahvaste seas,
- d) et Kristuse kirik on *σῶμα Χριστοῦ*, siis on kiriku lõhen-damised Kristuse tahte vastu,

e) et uuesti-ühendatud kirikud aitavad kaasa õigeks kristlikuks lahendamiseks majanduse, sotsiaal-, natsionaal- ja raaskiusimusi.

Oma seisukohad võtavad nad järgmiselt kokku:⁴⁾

Meie hindame kõiki neid, kes usuvad Issanda Jeesuse Kristusesse ja on ristitud püha Kolmainuse nimesse ja kes osa saavad Kristuse kirikust, mis on *σῶμα Χριστοῦ*. Meie usume, et Püha Vaim on meid erilisel ja pühalikul viisil kutsunud ühinemiseks patutunnistuses ning palves kõigi nendega, kes kurdavad kristlaste lõhestumise üle ja loodavad ning usuvad terve kiriku nähtavasse ühendusse.

1. Meie usume, et Jumal tahab osadust, mis on rajatud Kristuses ning Kristuse läbi. Jumala eesmärgiks on ilmutada seda osadust niikaugele kui see puutub siia maailma, s. t. välisesse, nähtavasse, ühendatud ühiskonda, neisse kellel on üks usk, omad tunnustatud ametnikud ja kes tarvitavad Jumalalt antud armu ning inspireerivad omi liikmeid ülemaailmalise jumalariigi teenimises. See on, mida mõistame katoliku kiriku all.
2. See ühendatud osadus pole nähtav praeguses maailmas. Ühelt poolt on olemas teisi vanu episkopaalseid kirikuid hommiku- ning õhtumaal, milledega Inglise kirik on seoses ühise usu ning traditsiooni sidemetega. Teiselt poolt on olemas suuri mitte-episkopaalseid kirikuid, kus kaitsetakse tõde, vabadust ja ilu, mis muidu jääks tähelepanemata. Nendega oleme seotud tõuliselt, ajalooliselt ja vaimliselt. Meie loodame tõsiselt, et kõik need kirikud ja ka anglikaani kirik saavad pühitsetud Pühalt Vaimult usu ühendusesse ning Jumala Poja tundmisesse. Tõeliselt oleme aga kõik organiseeritud mitmesugustesse gruppidesse, igaüks hoides enesele andeid, mis kuuluvad õiguslikult tervele inimsoole ja kaldume elama eneste elu lahus teistest.
3. Lõhenemise põhjused peituvad kauges minevikus ja pole mitte lihtsad ega täiesti hukkamõistetavad. Kuid keegi ei kahtle, et isekus, auahnus, heatahtlikkuse puudumine kristlaste seas on olnud tähtsamaid tegureid sellelaadilises arengus, mis on põhjustanud vastastikuse arusaama-

---

⁴⁾ Lambeth Conference 1930, p. 110 j.

tuse ning viinud lõhenemisele. Meie mõistame, et praegune olukord on vastand Jumala tahte ja tunnistame avameelselt oma osa süüdi, et *σῶμα Χριστοῦ* on sel teel tehtud vigaseks ja tema vaimutegevus takistatud.

4. Aeg nõuab meilt uusi väljavaateid ja abinõusid. Ristiusku ei suudeta vääriliselt mõista ega jumalariigi eest küllaldaselt võidelda, kui Kristuse kirik on lõhestatud ja ei saa kasvada täiuslikkusele selles elus, mis on Kristuses. Meie usume, et on tulnud aeg, kus kõik lõhestunud kristlaste grupid nõustuvad unustama seda, mis on olnud minevikus ja püüavad eesmärgi poole, milleks on uuesti-ühendatud ülemaailmne kirik. Tõkete võitmine osutub võimalikuks uue sõpruse teel kõigi nende vahel, kellede mõtted on suunatud kindlasti selle eesmärgi poole.

Siis tõuseb nagu nägemuses meie ette kirik, mis on puhas ja ülemaailmne, truu tõele, ja mis kogub enda osadusse kõiki, „kes tunnistavad ja nimetavad endid kristlasteks“. Selles nähtavas ühenduses on kõikide ühiseks varanduseks minevikust päritud usuvarad, mis siis rakendatakse kogu Kristuse kiriku teenistusse ja säilitatakse ka seda, mis erinevais kirikuis on olnud väärtuslikku Jumala teenimises ning austamises.

Kuues Lambeth konverents on selles põhjalikus otsuses väljendanud oma seisukoha ning uuesti kinnitanud Quadrilaterali, tehes seda ainult teiste sõnadega.

Selle konverentsi otsused on omandanud kõige kaugemale ulatuslikumad tähendused. Nimelt tuleb esitatud alustes otsida COPEC'i liikumise lätet, samuti ka praktilise ristiusu konverentsi algust, mis peeti Stockholmis 1925. a. ja usu ning korralduse konverentsi mõtet, mis peeti Lausannes 1927. a. Järgnev aastakümme on palju praktilisi tulemusi andnud ka kirikute uuesti-ühendamise alal, kuid sellest teisel. Tegelik kirikute lähendamine juhtis aga tähelepanu paljudele praktilistele raskustele.

Viimane Lambeth konverents 1930. a., mida juhatas nüüdne Canterbury peapiiskop lord C. C. Lang ja millest osa võttis 308 peapiiskoppi või piiskoppi püüdis neid osaliselt kõrvaldada. Peamiselt võeti kõne alla Quadrilaterali neljas punkt, — episkopaadi küsimus, kus oli tekkinud raskusi ja vaadete lahku minekuid. Viimase konverentsi seisukohta ses küsimuses võib lühidalt järgmiselt väljendada: a) Episkopaat ei ole ainult fakt, vaid

on institutsioon, mis taotleb kindlat eesmärki. Kui institutsioon põhjeneb episkopaat konsekratsiooni suksessioonil. Episkopaadil on oma funktsioonid: kiriku ja kleeuse järelevalve, ühtluse säilitamine, vaimulikkude ordinatsioon, usu kaitsemine ja kiriku distsipliini ning administratsiooni küsimused. Kuigi pea kõigis neis küsimusis on eriseisukohti, pole suudetud nende arvates neid senini asendada uutega. b) Non-episkopalismi kohta rõhutavad, et nad ei eita nende vaimulikkude vaimset reaalsust, vaid väidavad, et ka mitte-episkopaalsed vaimulikud on õnnistatud ning omandatud Pühalt Vaimult kui Jumala armu vahendajad. Siiski rõhutavad korduvalt seda vajadust, mis on Kristuse kirikul katkestatud ühenduse uuesti jalule seadmiseks, et ühendada lõhestunud kristlasi.

Ka käesoleval aastakümnel peetud läbirääkimised, nii 1933. ja 1934. a. Soome kirikuga, kui ka 1936. a. märtsis Eesti ja Läti kirikutega, mida Jumala abiga loodetakse jätkata 1937. aastal, viipavad kirikute lähendamise püüetes mõningaile raskustele. Kuid kõik see annab omakorda uut materjali järgmiseks Lambeth konverentsiks, mida kavatakse pidada 1940. aastal.

Akadeemiline Usuteadlaste Selts viimasel viiel aastal.

Pikemat ülevaadet AUS-i tegevuse üle 1921.—1931. a. ei taha ma enam siinkohal anda, kuna selleks juba on koostatud kokkuvõtted AUS-i 10. aastapäeva puhul koostatud väljaandes „Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi kümme aastat“, ja mina seda nagu-nii paremini teha ei saa. Ja üks selle üle loeta meelsamini sealt. Aga viimase viie aasta kohta, s. o. sellest, mis sündind on pärast 10. aastapäeva, tahan tagasihoidlikult pisut kirjutada.

Raske oli kutsuda ellu Akadeemilist Usuteadlaste Seltsi. Küll püüti algust teha õige varakult, aga mitu korda pidid julged algatajad pettunult katkestama oma ürituse. Ja kui ju kord siiski leiti ametlik sanktsioon, siis juba heideti pilke tulevikku, kus kõik paistis lootustäratavalt ilusana. Sihid, millede taotlemiseks loodi AUS, olid selged ja ilusad, vaielusi tekitasid aga mitmel juhul nende taotlemise viisid.

Ja et see, milline väline kuju või vorm on mingil organisatsioonil, pole kaugeltki mitte alles teisejärgu küsimus sääl, kus nõudeid esitatakse ka organiseerimise mõtte ja otstarbe selguse kohta, see on ju ka meile selge.

Sel ajal, kui pühitseti AUS-i 10. aastapäeva, arutati ka kõvasti kodukorda. Otsekohe pärast aastapäeva arutati ka tööküsimust. On leitud, et senisel viisil elada ei saa, ja püüti leida väljapääsu õpiringide ellukutsumisega. Arutusele tulid ka mitmed väga tähtsad küsimused seisukohtade võtmiseks (nagu usut. üliõpilaste esinemine õpetaja talaaris, usuteaduskonna õppetöö korraldus jne.). Suuremaid käärimisi tekitab 30. IX 31. üldkoosolekul alguse saand AUS-i nimemuutmise küsimus. Tahetakse nimele lisada nimetus „eesti“. Üles kerkib see asi „Theol. Fil. Era Akadeemia“ puhul. AUS-i üldkoosolekud muutuvad väga elavateks, kuna tihti vaielused lähevad üle puht rahvusküsimusele. Sel puhul tekib arusaamatusi. Nimelt rahvuslik-radikaalsem vool leiab oma tundeid haavatud olevat. 9 kaasvõitlejat lahkub AUS-ist. Mõned teatavad oma lahkumisest, seal-samas aga võtavad teate tagasi. Koos sellega kerkib päevakorrale ka küsimus vahekorra üle Usuteaduse Üliõpilaste Seltsiga (Theol. Verein), kuna „Era Akadeemia“ on leidnud katusealuse nimet. Seltsi ruumes. Seltsi enamus leiab, et pole vaja lisandada AUS-i nimele nimetust „eesti“, kuna see E. V. Tartu Ülikooli kaudu on isegi selge. Seltsi nimi jääb endiseks.

Nüüd hakkavad ennast avaldama Seltsist lahkunud ksv! ksv!, avaldades ebaõigeid andmeid ajakirjanduses ja levitades aluseta jutte usuteaduskonna juhtivate tegelaste üle. Üldkoosolek kaalub küsimust, kas üldse võtta mingisugust seisukohta Seltsist lahkunute kohta ja millist. Igatahes mõistetakse hukka nende ksv! ksv! ebaakadeemilised võtted.

Rahv.-radikaalsema voolu üldised nõuded on järgmised: 1) rahvusluse kohta tehtud väljendused anda lahendada aukohtule, 2) Seltsi nimele teha lisandus „Eesti“, 3) AUS-ile valida uus juhatus ja kutsuda juhatusse õppejõud, 4) nende küsimuste otsustamisel anda sõnaõigus ka lahkunud liikmeile. Üksikud nõuavad ka mitmete Seltsi liikmete lahkumist. Räägitakse ka „mustast nimekirjast“, kuhu on paigutatud rida mõõdukamaid AUS-i liikmeid. Raske on leida lepitavat tooni. Kuna üks rahv.-radikaalsema voolu esindajaist on avalikult levitand AUS-i kohta laimu, siis ei saa juttu olla ka kõikide lahkunute tagasivõtmisest AUS-i. Läbirääkimised ei anna loodetud tagajärgi.

1932. tõuseb üles uus küsimus — Seltsi tüübi küsimus. Üldkoosolek aga leiab, et pole põhjust „Usuteadlaste Seltsi“ muuta

„Usuteaduse Seltsiks“. Siiski tuntakse, et miski lonkab. 1933.-ks aastaks valitakse esimeheks prof. H. B. Rahamägi, kelle eestvõttel hakatakse muutma AUS-i põhikirja. Vilistlastele selgitatakse ka seda küsimust kui AUS-i töö intensiivsemaks muutmise vahendit. Vilistlased vaidlevad vastu, kartes vilistlaskogu kadu.

Aga põhikirja muutmise mõte ei raue. 15. veebruaril vaatabki üldkoosolek esimest korda läbi uue põhikirja kavandi, millist kuju pooldavad ka usuteaduskonna eestisoost õppejõud. Koosolek teeb väikesi muudatusi ja võtab siis uue põhikirja vastu,

AUS-i juhatus a. 1933/34.

Istuvad: R. Kannukene, H. B. Rahamägi, P. Koppel. Seisavad: E. Hindrikson, J. Varik. Puudub: J. Selliov.

milline kinnitatakse Ülikooli Nõukogu koosolekul 28. III 1933. Uuendusi võetakse ette suurejooneliselt — kutsutakse ellu rida toimkondi. „Usuteaduslise Ajakirja“ toimetamine võetakse Seltsi hoolde. 29. III 33. üldkoosolek otsustab pikendada senise juhatuse volitusi kuni semestrilõpu üldkoosolekuni, mil toimuvad uued valimised uue põhikirja alusel. 3. V 33. valitaksegi uue põhikirja järele esimene juhatus järgmises koosseisus: prof. H. B. Rahamägi — esimees, stud. J. Selliov — abiesimees, stud. R. Kannukene — sekretär, stud. E. Hindrikson — abisekretär, stud. P. Koppel — laekur, stud. J. Varik — abilaekur ja stud. G. Varik — biblioteekaar. Sama koosolek valib ka toimkonnad. Uue põhikirja alusel jäävad valitud ametisse üheks aastaks senise poolaasta asemel.

Muudatused on olnud põhjalikud ja võtavad hulk jõudu. Liikmete arvult hakkab AUS kasvama, koosolekute osavõtjate arv aga langeb üha. Tehakse mitmetel juhtudel etteheiteid ja pea-aegu päritakse aru, parandust aga ei tule. Seltsi juhatus on võtnud end kõigiti kokku, et tuua asjasse muutust. Ja kuigi on märgata suurt langust koosolekute osavõtjate arvus, siiski võime näha intensiivset tööd üksikutes toimkondades — nii näit. ajakirja-, oskussõnade-, kodukorra-, sotsiaal-eetilise- ja ajalootoimkondades. 1934. aastal valitakse prof. H. B. Rahamägi Eesti ev.-lut. kiriku piiskopiks. Sügisel saadab ta AUS-i juhatusele kirja, milles palub end vabastada esimehe kohustustest, neid pannes abiesimehele stud. E. Hindriksonile. 7. XI valib üldkoosolek prof. O. Silla uueks esimeheks arvates 1. I 35. Ühtlasi on arutusel ka Seltsi liikmete huvi äratamine referaatkoosolekute vastu.

AUS-i uus põhikiri nägi m. s. liikmete hulgas ka usuteaduskonna lõpetanuid. Nii kadus AUS-i vil!-kogu mõte. Seepärast kuulemegi vil!! ja ksv!! ühisel koosolekul 23. I 35. vilistlaskogu esimehe M. Ostrovi suust, et vilistlaskogu on lõpetand oma tegevuse ja soovitab ühtlasi kõigil seniseil liikmeil üle astuda AUS-i liikmeiks. Paistab, et side vilistlasliikmete ja Seltsi vahel uuesti tihedaks saab. Seltsi on juba koondund rida noori usuteaduskonna lõpetanuid, samuti ka mõningaid vanemaid. Oma paberid annab vilistlaskogu üle Seltsile ja raha määrab kirjastamiseks.

Üldkoosolek juhatuse ettepanekul kutsub ellu ka kirjavahe-taja-liikmete ja usaldusmeeste instituudid.

Kuna põhikiri oli muudetud, millega Seltsile oli antud puht-teadusliku seltsi ilme, siis jäi kodukord, mis sobis intiimorg-ile, nüüd pisut võõraks. Juba põhikirja muutmisel kutsuti ellu ka kodukorratoimkond, milline kontrollis kodukorda ja püüdis parandada selle vigaseid külgi. 6. IV 35. üldkoosolek võtabki uuendatud kodukorra vastu. Nüüd on aga juhatus leidnud väikese vastuolu põhikirjas eneses — aruandeaasta langeb kokku kalendriaastaga, juhatus aga valitakse õppeaastaks. Nii tuli juhatusel aru anda võõra (= eelmise) juhatuse tegevusest. Üldkoosolek 22. I 36. kooskõlastabki põhikirjas § 16. § 26.-ga — selle järgi valitakse juhatus nüüd kalendriaasta lõpul järgnevakS kalendriaastaks.

On vale, kui mõningad meie hulgast heidavad ette AUS-ile kiratsemist. Kui enne oli liikmete eneseavaldamisevõimalusi vaid koosolekuil, siis võeti neist elavalt osa. Arutlused olid tihti väga

elavad ja läbirääkimised pinevad; ometi ei saa vaielda selle vastu, et toda elavust tihti tõi sinna väline üldine olukord. Nüüd on rida toimkondi vastavalt liikmete erihuvidele. Sinna on koondund kaasvõitlejaid, kel on tarve tööd teha. Tööst pole puudust, küll aga töötegijaist. Meie ees seisab kirik — kodu-kirik, tema ajalugu on tolmu all, meie pole veel vilunud rahva hinge mõistjad. Moosese religioon, mis oli täiel määral kõrverahva religioon, tuleb Kristuse kaudu selgeks teha meilegi, kelle kodu mattub lumme ja kelle katuseharja jääpurikais päike nutab.

15 aastat on õieti lühike iga. Nooruspäevad on need olnud, otsimist seal külluses. Ees seisavad aga tõsise tegevuse aastad. Algas on tehtud, jatk olgu jõuline.

E. Hindrikson
abiesimees.

Ärevad päevad AUS-is oktoobris 1931.

Ollakse jäänud vaikseks ja sõjakas meeleolu AUS-ist on kadunud, võib olla seniks kui ta püsib. Muidugi võidakse tunda rõõmu selle üle. Sest oli aegu, kus igal koosolekul püüti reformeerida ja igamees katsus teostada omi plaane AUS-i kallal. Nüüd on kujunenud midagi kindlaks, kus isiklikkude arvete õiendamine on pea-aegu võimatu Seltsi kulu ja kirjadega, nagu seda juhtus vanasti vahel. Kuid muidugi on kahjugi sellest, sest endist pinevat pommiõhkkonda pole enam ja see tõi liikmed kuidagi lähemale üksteisele kui nad paistavad olevat praegu. Tundub vägisi, et ollakse muutund ükskõiksemaks igasuguste keeruliste ja suurte küsimuste vastu. Ja paistab, et vaimline elu on üldiselt jäänud veel enam soiku kui ta oli viis või kümme aastat tagasi. Öeldakse, et inimesed tundvat nüüd enam huvi praktiliste küsmuste vastu. Mida aga nimetatakse selleks, ei tea keegi seletada, nii nagu viis aastat tagasigi „eluläheduse“ apostlid ei osanud öelda oma lõöksõna kohta.

Ja kuigi ajasime vahel väga abstraktset juttu, oli ometi tihti tegemist väga „elulähedaste“ asjadega. Ühest tahaksin kõneleda siin, mitte neile, kes kaasa tegid need ärevad päevad oktoobris 1931, vaid neile, kes sellest vaid uduselt on kuulnud ja vast protokolliraamatust on saanud lugeda mõnedkümned leheküljed sappi ja tuld. Sest sääl just kisklesid need „elulähedased“ ja „abstrakt-

sed“ ja imelikul kombel võitsid viimased ja, võib olla, et pididki. „Theologischer Verein“i“ aastapäeval avati Lutheri akadeemia ja muidugi oli kutsutud sinna ka AUS-i toleaeagne esimees. See otsustas, et ta ei lähe, sest põhjusi oli rohkem kui lugeda võimalik. Kuid oli küsimuseks: kas saata AUS-i nimel tervitustelegramm või mitte. Mitu meest pääle tema ja minu oli pidamas nõu, seda ma ei mäleta, kuid lõpetasime sellega, et jäeti seegi saatmata. Meeled olid kõigil küllalt kibedad juba ja kuigi tundus, et otsustus pole just ühemeelne, läks läbi siiski see „viisakusetu tegu“. Kuid samal ööl oli organieeritud rünnakmeeskond lärmitegemiseks Vallikraavi tänaval, millest osa võttis ka AUS-i liikmeid. Üks neist, kuulus vaimulik luuletaja, kes seletas tavalikult, et ta neist usuasjadest midagi ei hooli, kuid mõne muu teaduskonna jaoks ei leia metseeni, oli teinud seks puhuks mingi vemmälvärssi landesveerist, mida lauldi kirikulaulu viisil. Ja kuigi meil kellelgi polnud sümpaatiat landesveeri vastu [tõestiseks olgu lugu, et sellal kui Tartus jooksis „Läänerindel muutuseta“ säält-poolt tuli AUS-ile ettepanek alustada ühist aktsiooni selle filmi vastu ta esimesel seansil vilistamise ja muude sellaste vanult kultuurmailt importeeritud kommetega. Siis oli AUS-i juhatus ja liikmeid puistatud laiali üle kino ja igalühel oli kohuseks hoolitseda selle eest, et ta läheduses keegi ei tarvitaks omi andeid üleliiga. Ja kuna see film polnud suur asi, muutus meile ettepaneku tegija hingekarjase kandidaat veel enam olendiks, kellest ei saanud mõhkugi aru. Sest ta oma jutu järgi, ta polnud seda raamatutki lugend ja suu tal oli vaid selleks, et korrata, mis kõrgemalt poolt kirjutati ette. Ja nüüd on igalühel selleaegseist „usuteaduskonna politseinikest“ vist häbi näha, kuidas reklaamitakse „Timukaid, sõdureid ja naisi“. Mul küll oli.], tundsime, et on ikka liig kui teoloog teeb oma lauludest lorilaulud avalikkuses, sest, mis nendega tehti privaatkõrtsides, seda me muidugi ei suutnud kontrollida. Õieti olin ma selles süüdi, et soovitasin AUS-i juhatusel ja tegevliikmete kogul teha noomitus neile kaasvõitlejale, kes toimunud nõnda ja teatasin pääsüüdlasele, et olen annud kaebuse talle. Ajalehed puhusid tolkorral asja nii üles, et karistus olevat määratud rahvusluse pärast, kuid me keegi ei mõelnudki sellele. Mul isiklikult oli küll antipaatiat ka sellase võitlusmeetodi vastu, mõtlesin, et valitsev rahvas pole ometi nii armetu, et läheb oma vähemuse akende alla kriiskama, vaid emba kumba: Kas vaikib ta

surnuks või hoolitseb selle eest, et see vähemus ei tee midagi, mis häbistab valitsejat, siis kui veel selleks on aega. Viimast teed polnud võimalik käia, jäi vaid esimene. Ja sellegi vastu olid eksinud need, kes nagu mässavad orjad toimisid tollel ööl. Noomitus määrati ja nagu formuleeritud: avalikult kirikulaulu viisi teotamise pärast. Kuid seks ajaks olid „süüalused“ ja nende mõtteosalised moodustanud oma rühma, nõudes, et AUS-i nime ette võetakse „Eesti“ või muidu lahkuvad seltsist ka need, kes polnud „süüalused“. Oli üks pinevamaid koosolekuid, mis järgnes. Ja lõpptulemus oli, et meil pole mingit põhjust asetada sellast lisatiitlit oma nime ette, kuna niikuinii olime eestlased ja keegi ei osanud põhjendada selle nimetuse vajadust. Hiljem oli kuulda, et see olnud vajalik selleks, et väliselt märkida AUS-i rippuvust ühest üliõpilasorganisatsioonist. Järgmisel päeval saime muidugi söimata ajalehes, aga see polnud nii halb, tehti hullemaidki asju. Ühe väikese AUS-i liikme jaoks olnud loengul ühel teisel, kelle jultumusest liikus traagikoomilisi jutte, koguni pandud varuks korralik kott. Ning päämised asjaosalised kõik liikusid õhtuti üheskoos, sest nii oli kindlam kuulujuttude aegu, milledest üks imelikum kui teine. Kui palju neil juttudel alust oli, me keegi ei teadnud, aga me võtsime neid nagu nad tulid. Ei olnud paari nädala kestel õppimisest juttugi, sest pidime kogu aja võitlema kahel rindel: üheltpoolt näitama, et me pole landesveerluse sabarakud ja teisalt vägevate seltside võimuiha vastu panema välja kõik, mis suutsime. Seda polnud palju, aga me saime läbi ja seisime pärast, võib olla, kindlamalt kui enne. On küll võimalik, et selleaegsed vastased on praegu hääd sõbrad. Aga, kuigi aeg kustutavat ideelised vastuolud, ma siin seda uskuda ei tahaks. Sest need inimesed, kes sellal sõdisid „eluläheduse“ ja „Eesti“ eest, olid siiski liiaks erinevad teistest. Ja osa neist vist ei tulnudki tagasi AUS-i.

Sellest kõigest on ehk kirjutada liiga vara, kuid hulk aega tagasi oli juttu sest „Üliõpilaslehes“, vastupidiselt seisukohalt muidugi. Väideti vist, et see lärmitsemine olevat olnud rahvusluse üks viimseid lõkkelelööke. Võib olla, et ta oli, kuid siis vaid orjarahvusluse. Kuningas väljendub teisiti. Ja mul on häämeel mõelda, et AUS oli vähemalt üks esimesi, kui mitte kõige esimene, kes valis selle kuningliku tee. On tõsi, olime immutatud täis juusteotsteni lääne, eriti saksa „kultuuri“. Kuid on ikka nõnda, et need, kes kõige räuskavamalt astuvad üles selle vastu, on sisemiselt kõige

vaguramad orjad. Muidugi me teame, et tahame midagi, mis tundub praegu võimatu: oma maailmast teha oma maailma, aga küllap saame abi Sellelt, kellele ei tahetagi mõelda suuremat. Öeldakse küll, et see olevat mõttetut meile väikesele rahvale, kuid kas talitusviisil nagu „Läänerindel muutuseta“ puhul enam on mõtet, seda nähtavasti ei tule kellelgi meele küsida korrakski. Sihile ei vii meid räuskamine ega sõnade tegemine „põhihelidest“ ja muist sääraseist asjust. Ega ka jutt „elulähedusest“, sest nii kõnelevad ainult need, kes on liiga pehkinud või kõdunenud selleks, et elada veel. Sest see, kes elule on lähedal ei kõnele sellest ja see, kes on rahvuslik ei lobise sellest tänavanurkadel. Inimese olemus ja eriti teoloogi oma, peab näitama, et ta on eestlane ja mitte kadumisele määratud kadakas. Ja selleks, et me ei „armastaks sakslast“ õnnelt, on vaja kõigepäält tööd: peame jõudma sisemiselt nii kaugele, et meil pole enam vaja vaadata üles ja imetleda ainult. Ja teiseks on vaja sisemist pinevust: peame olema ärksad ja alati elevil, alati leegitsema ja mitte kunagi susisema nagu vindunud halg. Võib olla, et seda esimest juba on, kuigi mulle tundub, et veel mitte vajalikul määral. Seda teist aga peaaegu ei olegi veel, ta asemel on vaid hallitamine päevast päeva. Et palutagu sellepärast abi Jumalalt, kes igale rahvale on annud oma maa ja keele, et järgmist lustrumi pühitsedes võiksime tunnistada seda, et oleme muutunud tublimaiks ja meie õigus elule on suurem kui oli.

Hugo Masing.

Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi üksikasjaline tegevuse ülevaade 1931.—1936.

Tahaksin anda lugupeetud lugejaile ülevaate AUS-i tegevusest viimase viie aasta jooksul, s. o. 1931. II kuni 1936. I. Vahest esineb küll liiga palju kuivi arve, ent siiski võib nendegi najal näha (vahest pisut selgemaltki) verevoolu ja üksikute organite tegevust selles kehas.

K o o s s e i s.

Nagu mainitud eelnenud ülevaatuses, leidis aset põhikirja muutmine 1933. I, mille alusel kadus lihtliikmete instituut ja ellu ärkas toetajaliikmete instituut. Selgemalt peegeldub küll liikmeskonna koosseis alljärgnevas tabelis.

Aastad	Liikmed	Tegev-	Liht-	Toetaja-	Mehed	Naised	Üldarv
		liikmed	liikmed	liikmed			
1931	II	28	33	—	57	4	61
1932	I	27	27	—	51	3	54
1932	II	28	36	—	59	5	64
1933	I	88	—	17	97	8	105
1933	II	134	—	21	141	14	155
1934	I	149	—	22	157	14	171
1934	II	158	—	23	168	13	181
1935	I	163	—	23	171	15	186
1935	II	162	—	22	174	12	184
1936	I	181	—	22	191	12	203

Pärast põhikirja muutmist on näidand liikmete arv järjekindlat tõusu. Seltsi juures töötas ka Vilistlaskogu, milline likvideerus 23. I 35. (Vilistlaskogu üle vaata „Usut. Ajakiri“ 1935. nr. 1, lk. 31—32.)

Juhtimine.

Seltsi juhtimine toimus vana põhikirja alusel 5-liikmelise juhatuses kaudu, kuhu kuulusid esimees (e.), abiesimees (ae.), sekretär (s.), laekur (l.) ja bibliotekaar (b.). Uuendatud põhikiri suurendas juhatuses liikmete arvu 7-ni ja jättis vabad käed üldkoosolekule selle arvu veelgi suurendamiseks, millist õigust üldkoosolek on ka kasustanud. Esimesel juhul, kui laekur P. V. Koppel pärast ülikooli lõpetamist Tallinna asus, kehtis tema volitused edasi. Kuna asjaajamiseks Tartus oli vaja vähemalt kaht inimest, siis üldkoosolek suurendas juhatuses koosseisu ajutiselt ühe abilaekuri (al.) võrra. P. Koppeli volitused lõppesid, ühtlasi kaotati ka teise abilaekuri koht. Sekretärile kuhjus tihti tööd üleliia, nii et töös tekkis korratusi, seepärast valis üldkoosolek sekretärile kaks abi (as.), milline juhatuses koosseis (8-liikmeline) on püsinud praeguseni.

Viimase viie aasta jooksul on Seltsi juhatusse kuulund järgmised isikud:

1931. II: J. Kiivit e., Ph. Tammann ae., H. J. Karm s., E. Tõldsepp l., J. Varik b..

1932. I: H. Masing, Ph. Tammann, J. Selliov, E. Tõldsepp, J. Varik.

1932. II: E. S. Teppan, Ph. Tammann, J. Selliov, J. Varik, P. V. Koppel.

1933. I: H. B. Rahamägi, J. Selliov, P. V. Koppel, R. Kannukene, G. Varik.

1933. II: H. B. Rahamägi e., J. Selliov ae., R. Kannukene s., E. Hindrikson as., P. V. Koppel l., V. Ruus al., A. Lõhmus al., G. Varik b..

1934. I: H. B. Rahamägi, J. Selliov, R. Kannukene, E. Hindrikson, P. V. Koppel, J. Varik al. ja b. k. t..

1934. II: H. B. Rahamägi, E. Hindrikson, A. Neumann, H. Kuurberg as., J. Ekbaum as., P. V. Koppel, R. Peiker, R. Steinmann.

A U S-i juhatus a. 1935/36.

Istuvad: J. Maide, E. Hindrikson, O. Sild, H. Kuurberg. Seisavad: H. Karolin, V. Uuspuu, L. Vahter, J. Ekbaum.

1935. I: O. Sild, E. Hindrikson, A. Neumann-Aasa, H. Kuurberg, J. Ekbaum, P. V. Koppel, R. Peiker al., J. Maide al., R. Steinmann-Kiviranna.

1935. II: O. Sild, E. Hindrikson, H. Kuurberg, J. Ekbaum, L. Vahter, J. Maide, H. Karolin, V. Uuspuu.

1936. I: O. Sild, E. Hindrikson, H. Kuurberg, J. Ekbaum, L. Vahter, J. Maide, H. Karolin, V. Uuspuu.

Kõige suuremas koosseisus on juhatus töötand 1935. I, kus ametis oli peale e., ae., s., as., l., al., ja b. veel II as. ja II al. Nii töötati 9-liikmelises koosseisus.

Juhatus on viie aasta jooksul koos istunud 93 korda.

Nagu ülaltoodust nähtub, on kõige pikemaajaliselt järjest töötand juhatuses esimehed prof. H. B. Rahamägi (4 semestrit) ja prof. O. Sild (3 semestrit). Kõige pikemaajaliselt järjest on juhatusse kuulund stud. E. Hindrikson — abisekretärina 2 semestrit ja abiesimehena 4 semestrit. Samuti on juhatusse kuulund 6 semestrit P. V. Koppel, millisest ajast ta ühe semestri elas Nõmmel. On kaasvõitlejaid, kes samuti on töötand juba mitmete semestrite kestel juhatuses — kõigile töömehile ütleb AUS oma tähtpäeval tänu.

K o o s o l e k u d.

Koosolekute arvustikku vaadeldes leiame siin tõusu ja mõõna. Kõige enam on koosolekuid peetud 1933. I. Pärast seda on ilmnenud langus koosolekute arvus, et siis püsivaks jääda viimase kahe aasta kestel. Viie aasta jooksul on referaatkoosolekuid peetud 49, 59 referaadiga (siia olen arvanud ka teaduslike ettekannetega koosviibimised), üldkoosolekuid 36 ja juhatusse koosolekuid 93.

Üksikasjalisema ülevaate annab alljärgnev tabel.

Aastad	Koosoleku liik	Referaat-	Üld-	Juhatusse
1931	II	4	8	13
1932	I	5	4	6
1932	II	4	2	6
1933	I	10	8	14
1933	II	6	3	9
1934	I	9	4	9
1934	II	1	2	8
1935	I	3	3	10
1935	II	3	1	9
1936	I	4	1	

Mitmesugustel põhjustel vähenes koosolekute osavõtjate arv üksikuil koosolekuil. Kas seda seletada loidusega või kuidagi teisiti, on praegu raske otsustada, igatahes tuleb aga viimastel aegadel märkida paranemist sel alal. Koosolekute osavõtjate arvu tuleb keskmiselt arvestada 20 peale.

Referaatide nimestik kõneleb vahest ise enda eest, mis laadi need on olnd, mida püütud nendega kätte saada, seepärast toon siin sellegi, alates 1931. sügissemestrist:

1. Prof. dr. theol. h. c. J. K õ p p — Teoloogia studiumi mõttest (23. IX. 31.).
2. Mag. theol. H u g o M a s i n g — Eesti teoloogi kui idamaalase ülesanne (23. X. 31.).
3. Stud. theol. E. S. T e p p a n — Kiriku häda (6. XI. 31.).
4. Stud. theol. J. S e l l i o v — Noorsoo hingeelu ja religioon (Ed. Sprangeri j.) (20. XI. 31.).
5. Stud. theol. E. T õ l d s e p p — Sõprus eesti vanasõnade põhjal (27. XI. 31.).
6. Stud. theol. E. S. T e p p a n — Sõna ja kirik (26. I. 32.).
7. Stud. theol. P. V. K o p p e l — Martin Luteri vaated praedestinatsioonist ja vabast tahtest (26. II. 32.).
8. Stud. theol. E. S. T e p p a n — Kirikust võõrdumise põhjusi (2. III. 32.).
9. Stud. theol. E. S. T e p p a n — Usu kriis (9. III. 32.).
10. Mag. theol. H. M a s i n g — O. V. Masingu teoloogilisi vaateid (16. III. 32.).
11. Stud. theol. A. M e i l — O. V. Masingu elu (16. III. 32.).
12. Stud. theol. G. V a r i k — Ilmutuseeritlusi (13. IV. 32.).
13. Stud. theol. E. S. T e p p a n — Palve teoloogilise probleemina (28. XI. 32.).
14. Stud. theol. J. V a r i k — Ristiusu absoluutsus ja religioonilugu (5. X. 32.).
15. Stud. theol. K. V a l d m a n n — Kristlikust kunstist (26. X. 32.).
16. Stud. theol. K. K o p p e l — Märkmeid Kuusalu kihelkonna ajaloost (9. XI. 32.).
17. Inspektor härra H a n s D a n n e n b a u m (Berliinist) — Entscheidungsfragen der Christenheit (16. XI. 32.).
18. Stud. theol. E. S. T e p p a n — Soome kristlikust üliõpilastööst (23. XI. 32.).
19. Stud. theol. P. V. K o p p e l — Psühhoanalüüs ja tema metafüüsilised eeldused (25. I. 33.).
20. Prof. emer. dr. theol. h. c. M. J. E i s e n — Setukeste jumal Peku (1932. a. kogutud materjalide põhjal) (1. II. 33.).
21. Mag. theol. S. A a s l a v a — G. Kitteli „Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament“ (1. II. 33.).
22. Prof. dr. theol. E d. T e n n m a n n — Dr. O. Looritsa

Eesti rahvausundi maailmavaade (Elav Teadus nr. 12, 1932.) (8. II. 33.).

23. Stud. theol. E. S. Teppan — Uut kirjandust eesti keeles („Ratsionalist“ ja rooma-katoliiklist kirjandust) (22. II. 33.).

24. Prof. dr. theol. H. B. Rahamägi — Protestantlikest ja katoliiklikest kultuurprobleemest (22. II. 33.).

25. Stud. theol. A. Horn — Kristlus ja antikristlus tänapäeva Venemaal (15. III. 33.).

26. Prof. V. F. Marzinkovsky — Kristuse sõdurid (23. III. 33.).

27. Prof. emer. dr. theol. h. c. M. J. Eisen — Kirik eesti rahva ebausus (29. III. 33.).

28. Stud. theol. E. S. Teppan — Kirik rahvusliku kultuurprobleemina (5. IV. 33.).

29. Prof. cand. math. David Rootsmann — Maailma ehitis moodsate vaadete seisukohalt (valguspiltidega) (26. IV. 33.).

30. Stud. theol. P. V. Koppel — Psühhoanalüüs ja kristlus (29. IV. 33.).

31. Mag. phil. A. Koort — Eksistentsi filosoofia (3. V. 33.).

32. Mag. theol. Hugo Masing „Vana Testament ka eestlasele“ (20. X. 33.).

33. — Vaidlusõhtu „V. T. ka eestlasele“ (27. X. 33.).

34. Mag. Joh. Aavik „Piibli- ja vaimulikust keelest“ (3. XI. 33.).

35. Stud. theol. Uibo „Palve mõiste dialektilises teoloogias“ (17. XI. 33.).

36. Helsinki ülikooli prof. dr. G. Gulin „Teoloog ja hingekarjane“ (22. XI. 33.).

37. Prof. L. Gulkovitsch „Müstilisi ja ratsionaalseid elemente juuda õpetuses“ (29. XI. 33.).

38. Vil! vil! ja ksv! ksv! ühisel koosolekul stud. theol. Adolf Horn „Neljanda evangeeliumi autor“ (24. I. 34.).

39. Stud. theol. E. S. Teppan „Vaimuliku ameti probleeme Lundi konverentsil“ (31. I. 34.).

40. Stud. theol. Franz Krillo „Vändra Pätsu laul ja nooreestlus auks eestlasele ja ka teoloogile“ (7. II. 34.).

41. Prof. H. B. Rahamägi „Riik ja kirik (14. II. 34.).

42. Stud. theol. E. Hindrikson „Miks ei kohelda okkultismi teadusena“ (7. III. 34.).
43. Stud. theol. M. Morats „Oxfordliikumine“ (24. III. 34.).
44. — Oxfordliikumine, piibel ja kirik (11. IV. 34.).
45. 13. aastapäeva aktusel prof. J. Kõpp „Laiuse kiriku-
raamatute kõne 18. saj.“ (18. IV. 34.).
46. „Glaube, Kirche u. Bekenntnis“ põhjal stud. theol. stud.
theol. R. Kannukene, R. Steinmann, M. Saar, J. Arike, S. Lind,
A. Horn (28. VI. 34.).
47. Mag. theol. K. Valdmann „Kiriklik vaeste-hoolekanne
Põltsamaal 19. saj. kestel“ (3. X. 34.).
48. Stud. theol. Max Saar „Lutheri Eshatol. tema selle-
kohaste väljenduste põhjal“ (23. I. 35.).
49. Prof. Sild „Tartu Ülikooli kirikuõpetajad ja nende
ametisse valimine Vene ajal“ (13. II. 35.).
50. Prof. Tennmann „Kristlik ühiskond“ (20. III. 35.).
51. Mag. theol. J. Taul „Kuidas toimub töö Sotsiaal-eeti-
lises toimkonnas“ (3. IV. 35.).
52. Stud. theol. V. Uuspuu „Kuidas toimub mälestus-
märkide registreerimine kirikuloo toimkonna ülesandel“ (3.
IV. 35.).
53. Prof. O. Sild „Esimese eestikeelse trükitud raamatu
tähtsusest kirikuloo seisukohalt“ (9. X. 35.).
54. Stud. theol., stud. theol. Leo Vahter, R. Kivi-
ranna „Kuradi kujutamised ristiusu kunstis“ (13. XI. 35.).
55. Stud. theol. H. Neemekuru „Kuradi kujutamine
kristlikus kunstis tingituna aja arusaamisest ja maitsest“ (20.
XI. 35.).
56. Stud. theol. Stillverk „Katoliku kiriku normaalteo-
loog püha Toomas Aquino“ (5. II. 36.).
57. Mag. Teppan-Salumaa „Usuteaduse ülesanne-
test meil“.
58. Prof. Tennmann „Majanduslikke peatükke piiblist“
(11. III. 36.).
59. Mag. S. Aaslava „Stuudiumi küsimuste arutelu“ (18.
III. 36.).

Suure tähtsuse on omandand viimastel aastatel toimkondade tegevus. Puhttehniliste toimkondade tegevus huvitab küll üld-
sust vähem, sellegipärast ei tahaks neist mööduda vaikides. Siin

on olnud kodukorra toimikond, milline andis üldkoosolekule uuendatud kodukorra ja siis lakkas olemast. Peotoimikond on alati olnud omal kohal ka siis, kui kiire on iga asjaga. Finantstoimikond, milline seisab laekuri käsutuses, õiendab küll kõige „vastikumate“ asjadega — rahaga — aga temagi ei kohku raskuste ees.

Ajakirja ülevõtmisel Seltsile moodustati selle väljaandmiseks eriline toimikond. Koos talitusega jätkub neil tööd küllalt.

Oskussõnade toimikond tegi suure töö möödunud aasta kevaldel, püüdes olla kasulik heatahtliku abiga piiblitõlkijale.

Ajalootoimikond organiseerib juba aastaid meie kodumaa kiriklikkude mälestiste registreerimist.

Sotsiaal-eetilisest toimikonda on huvitama hakanud eelseisev kristlik maailmakonverents; selleks ta tahab läbi töötada vastavaid materjale, et omagi arvamist avaldada.

Kirjandustoimikond on muretsend meie raamatukogu täiendamise eest.

Alles hiljuti kutsuti ellu piibli-palvering, milline on kaks semestrit juba töötanud.

Kirjastustoimikond on oma tööst trükkis avaldand järgmist:

- 1) Peeter Põld. Usuline kriis, 1932, hind 50 snt.
- 2) Hilda Kasak. „Ratsionalist“ ja psühhoanalüütiline ilmavaade, 1933, hind 25 snt.
- 3) Theophil Spoerri. Argipäeva Isand, hind 50 snt.
- 4) Mart Morats. Oxfordliikumine, hind 25 snt.
- 5) W. J. Oehler. Viljakas vaikimine, hind 1 kr.
- 6) Hugo Masing. Neemed vihmade lahte, hind 1 kr. 25 snt.

„Usutead. Ajakirja lisavihkudena on ilmunud järgmised väljaanded:

- 1) O. Sild, Kas Tallinna doomkirik on kirikuloolises arenemiskäigus olnud piiskopikirikuks? 1926, Hind 50 snt.
  - 2) Usuteaduslisi oskussõnu.
  - 3) Tartu Usuteaduskond Rootsi ajal. 1932, hind 1 kr.
  - 4) M. J. Eisen. Väandra Tõnn 1932. a. teadete valgustusel. 1933, hind 50 snt.
  - 5) Hugo Masing. Anatoti prohvet. 1933, hind 50 snt.
- Ja lõpuks mainigem veel revisjoni-komisjoni, kes uurib juhtivate organite tööd.

See on õieti tagasihoidlik ülevaade, mida püüdsin anda, ja kui lugupeetud lugeja ise teab enamgi veel, siis ärgu olgu pahane mulle. Selts on koos töötanud teiste kristlikeude org-idega Kristlikus Üliõpilasliidus.

Kas oleme saavutanud midagi, kui suurel määral, kas küllalt, eks selle jätan teiste otsustada. Mida teinud oleme, on vaid algus, aga ees on tööväljad. On selge, et veel ei või käsi rahulikult rüppe heita lootes, et on tehtud kõik võimalik. Vigu on ju ikka, aga eks püüame end parandada.

AUS pole Selts, kus liikmeil pole kaasarääkimise õigust, seepärast olgu igaüks abiks Seltsi eest välja astuma. Ja enamgi! Selts tahab ühendada kõiki usuteadlasi üheks pereks, kellele armas on oma kodu-kirik, ja kes sellele pühendab oma jõu.

E. Hindrikson.

„Usuteadusline Ajakiri“ 10-aastane.

„Usuteadusline Ajakiri“ asutati usuteaduskonna poolt „Tartu Ülikooli Usuteaduskonna väljaandena“ a. 1926. Ajakirja I number ilmus septembris 1926. Numbrid ilmusid vähemalt 3 trükipoogna suuruses, 4 numbrit aasta kohta, peale selle lisavihud tarviduse järele.

Kuni 1932. a. oli ilmunud 4 aastakäiku ja 3 lisavihku. 4 aastakäigu lehekülgede arv oli 867, 3 lisavihi lehekülgede arv 171, kokku seega: 1038 lehekülge. Üksikute artiklite ja kirjutiste loendamine viiks pikale. Artiklid on usuteaduse mitmesugustelt aladelt. Kirjutasid peaaesjalikult teaduskonna liikmed, kuid ei puudu ka kirjutisi väljaspoolt teaduskonda. Kuna teaduslik ajakiri, liiategi algaja, meie maal end loomulikult ei suuda ise ülalpidada, tuli hankida toetust väljastpoolt, mis raskeks läks. Sel ajal maksti autoritele tasu (2 kr. leheküljelt).

Kui AUS-i otsustati ümber korraldada teaduslikuks seltsiks, võttis usuteaduskond kaalumisele ajakirja üleandmise küsimuse AUS-ile, kuna AUS-il toetuse saamine on hõlpsam kui teaduskonnal. Juba 25. I 1933 oli ühendatud vilistlaste ja seltsiliikmete koosolekul see küsimus päevakorras ja 15. II 1933 võttis üldkoos-

olek vastu usuteaduskonna üleandmise tingimused. Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi väljaandena hakkas „Usuteadusline Ajakiri“ sama aasta I poolaastal ilmuma 2 trükipoogna suuruses. Praegu on ilmumas VIII aastakäik. Ilmunud numbrite lehekülgede arv on 466, 2 ilmunud lisavihu lehekülgede arv on 86, kokku seega: 552 lehekülge. Autoriteks on peaaesjalikult AUS-i liikmed. Hono-raari on seni vaid väga piiratud arvul ja kujul maksta suudetud.

Kui Usuteaduskond ajakirja välja andis, oli vastutav toime-taja üksi, nüüd on tema juhatusel ka veel toimkond, selle hulgas ka asjaajaja ja korrektor, mis toimetamist hõlbustab. Kui meie Usuteaduskonna ja AUS-i poolt väljaantud numbrid ja lisavihud ühte arvame, saame kogusummas 1590 lehekülge. Need lehe-küljed tähendavad õieti esimesi vagusid eesti usu-teaduse põllul. Sellelt seisukohalt asjale vaadates, ei saa meie, kõigile puudustele vaatamata, ajakirjas tehtud tööd tunnus-tamata jätta. Saagu neist vagudest kord ülesharitud põld!

O. Sild.

Oskar Virkhausi nimelise kapitali abiraha eesti soost usutea-duse üliõpilastele.

Kaupmehe lesk A n n a V i r k h a u s asutas oma surnud poja, end. stud. theol. Oskar Virkhausi mälestuseks sellenimelise Oskar Virkhausi kapitali ühe miljoni kahesaja tuhande (1.200.000) marga suuruses. Kapitali protsentidest ja sissetulekust antakse toetust eesti soost usuteadust õppijatele. Kapitalist abiraha saaja on kohustatud vähemalt niipalju aega, kui ta abiraha on saanud, Eesti Ev.-Luteri kiriku tegevuse alal töötama, vastasel korral peab ta saadud abiraha kapitali kassasse tagasi maksma (Põhik. § 6). Iga saadud kahekümne krooni eest kohustab end toetuse-saaja üks kuu Eesti Ev.-Luteri kiriku tegevuse alal töötama või, kui seks võimalus puudub, saadud summa tagasi maksma. Kapitali komitee a v a l d a b omalt poolt soovi ja loodab, et sellest kapitalist toetuse saajad pärastpoole kindlatele koh-tadele asudes, saadud toetusraha, kas täiesti või osaliselt, tagasi maksavad kapitali suurendamise otstarbel. L e i d k u see soovi-avaldus siinkohal l a h k e t t ä h e l e p a n u kõikide poolt, kes on

omal ajal Virkhausi nim. kapitali abirahast toetust saanud ja asuvad nüüd kindlatel ametkohtadel.

See O. Virkhausi nimelise kapitali abiraha on esimene eesti usuteadlastele asutatud stipendium üldse. Kuigi need toetused ei ole eriti suured, mida harilikult on määratud (umbes 20—50 kr. poolaastas) on nad ometigi nii paljudele usuteadlastele tervitatud abiks olnud. Ka AUS-i liikmeid on suurel arvul olnud toetusesaajate hulgas. Meie oleme Virkhausi nimelise kapitali abirahaga juba sedavõrt harjunud, et näib, et ilma selleta ei saaks usuteaduse üliõpilaste abistamist enam hästi korraldada. Meil kõigil ja eriti toetusesaanutel ja saajatel on küllalt põhjust tänu tunda Anna Virkhausile ja tema mälestust au sees pidada.

Proua Anna Virkhaus.

O. Virkhausi abiraha põhikapital on praegu paigutatud Hüpoteegi panga pantkirjadesse, normaalväärtuses 14.000 krooni. Kupongide protsendid on ka Hüpoteegi pangas aja jooksul vähenenud, nagu see %%-tidega igalpool on toimunud. Alguses oli poolaastas protsente 72.000 marka, siis 560 krooni ja nüüd 399 kr. Vastavalt sai muidugi ka abirahasid määrata. Nii määrati 1935. I 22 üliõpilasele toetusi kogusummas 460 kr., 1935. II 14 üliõpilasele toetust (ja ühele laenu) kogusummas 370 krooni.

Seni on üldse 22 poolaastal toetusi antud alates 16. novembrist 1925. Kogu selle aja jooksul on 242 toetust antud kogusummas kr. 11.525.

O. Virkhausi n. Kapitali Komitee tegelik koosseis on olnud: esimees professor H. Koppel, kirjatoimetaja praost G. Rutopõld, laekur igakordne usuteaduskonna dekaan. Dekaanid-laekurid on 2 korral vaheldunud, kuna teised liikmed on algusest saadik kuni praost Rutopõllu surmani ühed ja samad olnud. Tänuga mälestame siinkohal kadunud praost Rutopõllu kohusetruud tööd Virkhausi n. Kapitali Komitees ja tema sõbralikkus

suhtumist noorte usuteadlaste toetamisele, olles ise üks esimestest eesti fakulteedi kasvandikest ja lõpetanuist. *Requiescas in pace.*

Kuna praost Rutopõllu surmaga O. Virkhausi n. Kapitali Komitee enam otsusevõimeline ei olnud, määras praosti k. t. Tartu praostkonna õpetajate ajutiseks esindajaks O. Virkhausi n. Kapitali Komiteesse Tartu-Peetri II pihtkonna õpetaja J. Treumanni, kes on lahket nõusolekut avaldanud jätkata sel alal koju läinud praosti tööd. Tartu praostkonna õpetajate konverents valis oma koosolekul 22. aprillil s. a. õp. J. Treumanni selle komitee liikmeks ja tema asetäitjaks õp. mag. A. Vööbuse. O. Sild.

Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi

Societas Academica Theologorum

liikmete nimestik

pro 1936. I sem.

Tegevliikmed.

1. Aarik, Johannes, stud.	Hinno, Aleksander, cand.
Aaslava, Siegfried, mag.	Horn, Adolf, mag.
Ader, Karl, stud.	Ilves, Peeter, cand.
Annast, Hugo, cand.	Jaama, Robert, stud.
Anton, Leonhard, stud.	Juhkental, Julius, cand.
Audova, Jaan, cand.	Jupets, August, stud.
Bachval, Johannes, stud.	Juul, Oskar, cand.
Blank, Uno, stud.	Jõgis, Richard, cand.
Bluum, Bernhard, stud.	Jürgenson, Aleksander, cand.
10. Buschmann, Felix, cand.	40. Kannukene, Robert, cand.
Eenmaa, Aleksander, stud.	Kapp, Aleksander, cand.
Ehrmann, Emil, cand.	Karm, Heinrich-Joh., cand.
Eilart, Arnold, cand.	Karolin, Herman, stud.
Ein, August, cand.	Keller, Jaan, cand.
Ekbaum, Johann, stud.	Kiisk, Karl, cand.
Elken, Arnold, cand.	Kiivit, Jaan, cand.
Eller, Aleksander, stud.	Kikas, Elmar, cand.
Elljas, Arnold, stud.	Kima, Gustav, cand.
Erits, Oskar, cand.	Kimmel, Jüri, cand.
20. Erviö, Helle, cand.	50. Kippel, Enn, stud.
Etzold, Otto, cand.	Kirotar, Voldemar, cand.
Freudenstein, Alfei, stud.	Kiviranna, Rudolf, stud.
Gnadenteich, Eha, stud.	Kivisikk, August, cand.
Gnadenteich, Jaan, cand.	Kiviste, Einar, cand.
Graf, Arnold, cand.	Kiviste, Georg, cand.
Grünberg, August, mag.	Klaus, Georg, stud.
Hark, Edgar, cand.	Kobla, August, cand.
Heimann, Friedrich, cand.	Kodres, Oskar, cand.
Hiimets, Johannes, mag.	Kokla, Nikolai, stud.
30. Hindrikson, Eeri, stud.	60. Konsin, Jaan, cand.

- Kool, Karl, cand.
 Koolmeister, Richard, cand.
 Koppel, Karl, cand.
 Koppel, Paul-Vold., mag.
 Kubu, Hans, cand.
 Kukk, Albert, stud.
 Kuurberg, Herbert, stud.
 Kuusik, Aleksander, cand.
 Köpp, Endel, stud.
 70. Köpp, Juhan, dr. theol. h. c.
     dr. phil. h. c., dr. phil. h. c.
 Kõrv, Elmar, cand.
 Küla, Gustav, cand.
 Kütt, Konstantin, stud.
 Landsman, Edmund, stud.
 Laumets, August, stud.
 Lauri, Johannes, cand.
 Laurson, Johannes, stud.
 Lepasaar, Johannes, stud.
 Lepp, Alfred, cand.
 80. Liiv, Joosep, cand.
 Lind, S.-Eduard, cand.
 Lindström, Johannes, stud.
 Lootsmann, Ernst, cand.
 Luberg, Otto, cand.
 Lääne, Jaan, cand.
 Lõhmus, Amanda, stud.
 Maide, J.-Eduard, stud.
 Maior, Jaan, cand.
 Martinson, Vassili, cand. v. k. j.
 90. Masing, Hugo, drnd.
 Mattisson, Verner, stud.
 Meil, Artur, stud.
 Mirka, Hilda, stud.
 Morats, Mart, cand.
 Muusekant-Salk, Amanda, mag.
 Mälk, Heino, cand.
 Mühling, Ulrich, stud.
 Neufeldt, Friedrich, cand.
 Neumann-Aasa, Adonis-P. stud.
 100. Niggol, Eduard, stud.
 Neemekuru, Karl, stud.
 Ostrov, Mihkel, cand.
 Ots, Martin, cand.
 Paabo, Artur, stud.
 Paigaline, Emil, cand.
 Palkai, Andres, cand.
 Parts, Artur, stud.
 Pastik, Oskar, cand.
 Peiker, Raimond, stud.
 110. Pello, Otmar, cand.
 Pergelbaum, Elmar, stud.
 Perli, Gerhard, cand.
 Peterson, Elmar, cand.
 Pihl, Hindrik, stud.
 Poolakes, Friedrich, cand.
 Puhm, Oskar, cand.
 Puusemp, Karl, cand.
 Pähn, Elmar, cand.
 Pöhl, Hjalmar-Fr., cand.
 120. Pöhl, Ivar, stud.
 Pöld, Hillar, stud.
 Rahamägi, Hugo-B., dr. theol.,
     dr. theol. h. c.
 Rander, Jaan, cand.
 Raudkepp, Leopold, cand. v. k. j.
 Raudsepp, Karl, cand.
 Rebane, Hans, cand.
 Rebane, Jaan, cand.
 Reinart, Rudolf, cand.
 Reinvald, Ed.-Georg, cand.
 130. Reitag, Johan, cand.
 Rohevee, Tuuli, cand.
 Roosvald, Albert, cand.
 Rosenstein, Herbert, stud.
 Rüütel, Viktor, stud.
 Saar, Max, cand.
 Saksen, Valter, cand.
 Salumaa, E.-Silvester, mag.
 Saremöts, Richard, stud.
 Sellio, Johannes, cand.
 140. Sild, Johannes, stud.
 Sild, Olaf, mag. v. k. j., dr. theol.
     h. c.
 Sild, Paul, stud.
 Soll, Alice, cand.
 Steinberg, Kurt, mag.
 Stilverk, Herbert-L., stud.
 Stockholm, Friedrich, cand.
 Stockholm, Uno, stud.
 Särg, Karl, stud.
 Särgava, Peeter, stud.
 150. Sömmer, Johann, cand.
 Takkel, Voldemar, stud.
 Tallinn, Otto, stud.
 Tamm, Fritz, stud.
 Tammaru, Ph.-Aleksander, cand.
 Tammik, Arnold, cand.
 Tannebaum, Marie, stud.
 Taul, Jaak, dr. theol.
 Teder, Lembit, stud.
 Teder, Margot, cand.
 160. Teel, Karl, cand.
 Teiman, Martin, stud.
 Tennmann, Eduard, dr. theol.
 Tepp, Heinrich, stud.
 Terras, Johann, cand.
 Tiit, Karl, mag.
 Tischler, Heinrich-Joh., stud.
 Tooming, Alfred, cand.
 Torm, Herman, stud.
 Troost, Rudolf, stud.
 170. Tubin, Villem, stud.
 Töldsepp, Elmar, stud.
 Uibo, Eduard, cand.
 Uibopuu, Paul, stud.

- Toetajad liikmed.

„Usuteaduslise Ajakirja“ talitus:

V. Uuspoo — juhataja.	H. Mirka.
K. Valdma.	A. Kukk.
S. E. Lind.	E. Salumaa.
J. Bachval.	

Keeletoimkond:

S. Aaslava — juhataja.	K. H. Tiit.
H. A. Masing.	P. V. Koppel.
V. Martinson.	H. Rosenstein.
E. Tennmann.	

Finantstoimkond:

J. Maide — juhataja.	R. Peiker.
P. V. Koppel.	H. Rosenstein.
A. Lõhmus.	H. Karolin.
A. Meil.	

Sotsiaal-eetiline toimkond:

E. Tennmann — juhataja.
J. Taul.
S. Lind.

Kirikuloo toimkond:

O. Sild — juhataja.
K. Valdma.
V. Uuspoo.

Raamatukogu toimkond:

V. Uuspoo — juhataja.	E. S. Salumaa.
P. V. Koppel.	H. Kuurberg.
B. Bluum.	

Peotoimkond:

E. Hindrikson — juhataja.	H. Mirka.
A. Lõhmus.	J. Ekbaum.
B. Bluum.	

Kirjastustoimkond:

J. Köpp — juhataja.	E. S. Salumaa.
H. A. Masing.	R. Kiviranna.

Praktilise vagaduse toimkond:

J. Köpp — juhataja.	V. Uuspoo.
H. A. Masing.	H. Mirka.
F. Neufeldt.	

Usuteadusline Ajakiri

Ilmub 1933. a. peale Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi ajakirjana (seni andis välja Usuteaduskond) aastas neli numbrit à 32 lhk. kokku 128 lhk. Peale selle lisavihud.

Tellimise hind 1936. aastaks sisemaale **2 kr.**, välismaale **2 kr. 50 snt.**: üksiknumbri hind **50 snt.** Lisavihkude hind igakord eriti.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised ja linnades suuremad raamatukauplused. Pealadu Tartus, Akad. Usuteadl. Selts (Peeter Põllu t. 2) ja Akad. Kooperatiivi raamatukaupl. (Ülikooli t. 15, Tartus), tel. 63. Toimkonna aadr.: Tartu, Peeter Põllu t. 2. Akad. Usuteadl. Selts.

Vanemad aastakäigud I—V, à 2 kr.

Üksikud lisavihud:

- 1) O. Sild, Kas Tallinna doomkirik on kirikuloolises areeniskäigus olnud piiskopikirikuks? 1926, hind 50 snt.
- 2) Usuteaduslisi oskussõnu. Trükk otsas; ilmub uus trükk.
- 3) Tartu Usuteaduskond Rootsi ajal. 1932, hind 1 kr.
- 4) M. J. Eisen. Vändra Tõnn 1932. a. teadete valgustusel 1933, hind 50 snt.
- 5) Hugo Masing. Anatoti prohvet. 1933, hind 50 snt.

Muid Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi toimetusi:

- 1) Peeter Põld. Usuline kriis, 1932, hind 50 snt.
- 2) Hilda Kasak. „Ratsionalist“ ja psühhoanalüütiline ilma-vaade, 1933, hind 25 snt.
- 3) Theophil Spoerri. Argipäeva Isand, hind 50 snt.
- 4) Mart Morats. Oxfordliikumine, hind 25 snt.
- 5) W. J. Oehler. Viljakas vaikimine, hind 1 kr.

Märkus: Akad. Usut. Seltsi liikmed saavad kõiki Seltsi väljaandeid 50 % hinnaalandusega.

Ladu: Akad. Usuteadl. Selts, Tartu, Peeter Põllu t. 2 ja Akadeem. Kooperat. raamatukauplus, Ülikooli t. 15, Tartus.

Ilmus A. U. S.-i Kirjastusel

Neemed vihmade lahte.

Hugo Masingu luuletuskogu. Illustratsioonid autorilt.